

4 Ekim 2025 Cumartesi ◆ Sayı: 183

evrensel

ekmek ve gül

Dilanll.

Dosya

Kadın emeği sömürsünün can simidi: Yeni orta vadeli program

/EkmekveGül

posta@ekmekvegul.net

@

@ekmekvegul

J

Instagram icon

@ekmekvegul

X

/ekmekvegul

f

İÇİNDEKİLER

- Kutsal aile masalına karşı3
Lisan Alayoğlu
- Derdinizin 'ahlak' olmadığını biliyoruz beyler!.....5
Kübra Yeter

DOSYA

Kadın emeği sömürsünün can simidi: Yeni orta vadeli program

- Kutsal aile masalı.....6
Derya Kaya
- Yine işsizliği azaltmaya esnek çalışma örtüsü.....7
Elif Turgut
- Ucuz iş gücü projesi için çocuklar eve hapsediliyor.....8
Aybüke Gürsoy
- Yediden yetmişe ucuz iş gücü piyadesi..9
Nisa Sude Demirel

- Patron çıldırdı 'evlenin' diyor!.....10
Fatma Koç
- Çocuklarımızın elleri kalem tutmalı, nasır değil..10
Zehra Şimşek
- 'Eve hapsolmaykabletmiyoruz'.....11
- Kadın işçinin emeği ucuz, saçsüpürge.....11
Neslihan Karyemez
- Emeğin, ekmekğin, onurun mücadelesi.....12
- Barışın gerçek izleri yanıbaşımızda.....14
Esin Coşkun
- Savaş ve barış meselesinden uzakta mıyız?..... 14
- Adaletin izinde 10 yıl.....15
Av. İlke Işık
- 'Acının içinden filizlenen mücadelemiz'.....15
Evrin Pınar Mak
- Filistin için ne yapabilirim ki?.....16
Ela Eva
- Güvenli okul, çocuklara bir öğün ücretsiz yemek..17
Cemre Kavala
- Bir öğün ücretsiz yemek için mücadeleye devam .17
Seren Akkaya
- 'Bu davaya ve birbirimize sahip çıkmalıyız'.....18
Selin Kurşun
- Başak Gürkan cinayetinin ardından.....19
Hatice Boyraz
- Tiranlara karşı şahitlik.....19
Filiz Gür
- Üniversitelerde kadın topluluklarına yasak ve baskı.20
Selen Karamustafa
- Kadın kulüpleri ile yuvarlak masa.....21
Sıla Altun
- 'Öğrencilerin ücretsiz ringsağlansın!'.....22
Aygün Tunç Demirbilek
- Acılarımız kadar umutlarımız da ortak.....22
- 'Öğretmeni sömürmek geleceği çürütmektir'.....23
Şafak Yiğit
- Öğrenciler aç, veliler çaresiz.....23
Hasret Zan
- Paran kadar eğitim sistemi.....23
- Bakanın çocuğu çocuk da bizim ki ne?.....23
Necla Göçer
- KİTAP.....24

Yaşasın ekmek, barış, özgürlük!

19 yaşında iki öğrenci genç kadın Ayşenur Halil ve İkbâl Uzuner'in 4 Ekim 2024'te İstanbul'da vahşice katledilmesi büyük yankı uyandırmıştı. Dergimizin ekim sayısı Ayşenur ve İkbâl'in katledilmesinin birinci yılında yayımlanıyor. İkbâl ve Ayşenur'un katledilmesinin ardından üniversite öğrencileri, binlerce öğrenci üniversite kampüslerinde eylem yaptı, belki de uzun zamandır slogan sesi duyulmamış kent meydanlarını doldurdular. Kadına yönelik şiddetin önlenmemesine, kadın cinayetlerine önlem alınmak bir kenara önünü açan politikaların uygulanmasına tepki gösterdiler. Güvenli yaşam alanları için, kadına yönelik şiddetle mücadele için sokağa çıktılar öfkeleriyle. Kimi üniversitelerde kadın kulüpleri kuruldu, kiminde cinsel tacizi önleme birimleri daha çok tartışılır oldu kiminde yurtların güvenliğinin nasıl sağlanıp sağlanmadığı daha çok tepki toplar oldu. Üzerinden bir yıl geçti, bu eylemleri örgütleyen, bu eylemlere katılan kadın toplulukları kimi üniversitelerde üniversite yönetimlerince kapatılmaya başlandı, bu eylemlere katılan kimi öğrencilere üniversite yönetimlerince soruşturmalar açıldı. Neden? Öğrencilerin yan yana gelebileceği, tepki gösterebileceği,

talepleri için mücadele edebileceği alanlar baskılsın, ortadan kalksın diye... Bugün kadınların yan yana gelişinden, itirazından, haykırışından korkuluyor. Tıpkı kapağımızda da resmedildiği gibi: bir yanda buyurgan, ekose takımlı bir el ve baskısının sopası, diğer yanda hayatın yüklerini sırtlarken öfkesiyle, emeğiyle ve cesaretiyle karşı duran kadınlar var.

İçinden geçtiğimiz dönemde tüm politikaların üzerine çöken, hepimizin hayatına doğrudan müdahale eden bir başka başlık var: orta vadeli program (OVP). Bu sayıdaki dosyamızda aynı zamanda OVP'yi kadınlar açısından masaya yatırıyoruz. Orta vadeli program, sermayenin krizi çözmek için emeğe, kadınlara ve gençlere fatura çıkarmasının adı. "Tasarruf" adı altında eğitimden sağlığa kamusal hizmetler budanırken bizden daha çok çalışmamız, daha az ücretle yaşamamız, daha güvencesiz koşullara razı olmamız isteniyor.

Dünyada ise savaş tamları çalışıyor. İsrail'in Filistin'de sürdürdüğü soykırım, emperyalizmin Ortadoğu'da kurmaya çalıştığı yeni düzenin parçası. Milyarlarca dolar silahlara harcanırken, bizlere

"kemer sıkma" politikaları dayatılıyor. OVP'nin "tasarruf" söylemleriyle savaş bütçelerinin aynı dönemde büyümesi tesadüf değil. Sermaye ve devletler için kaynak var, işçi ve emekçiler içinse yok-sulluk, güvencesizlik ve şiddet...

Bizler, Orta vadeli programlarla işsizliğe, esnek çalışmaya, güvencesizliğe mahkum edilen bizler "Aile yılı" politikalarıyla bakım yükümlünün binlerce ton artacağını daha şimdiden yaşadığımız bizler Milyonlarca lira silahlara harcanırken çocuklarımızın bir öğün yemeğini pata-tesle geçiştirdiğimiz bizler Fetvalarla, medeni haklara, laikliğe saldırılarla hayatlarımızı zapturapt altına alınma çalışılan bizler Biz çalışırken ek iş arayan işçi ve emekçi kadınlar, evde tüm yükü sırtlanan kadınlar, emekli aylığıyla geçinemeyen kadınlar, okuyabilmek için türlü türlü işlerde çalışmak zorunda kalan kadınlar. Ama bizler yıllardır, yüz yıllardır haklarımız için, emeğimiz için, ekmek ve gül için ellerimizi birleştiriyoruz. Türkiye'de ve dünyada sermaye karanlığına karşı yaşasın ekmek, barış, özgürlük!

Kapak çizimi: Dilan Mine Uğurlu/Ekmek ve Gül | Sunu görseli: Ekmek ve Gül

ekmek ve gül
posta@ekmekvegul.net

evrensel

Günlük EVRENSEL Gazetesi'nin ücretsiz özel ekidir.
Türü: Yaygın süreli
Bülten Basın Yayın Reklamcılık Tic. Ltd. Şti.
Adına Sahibi: Kürşat Yılmaz
Genel Yayın Yönetmeni: Hakkı Özdal
Sorumlu Yazışları Müdürü: Sadık Murat Uysal

Yönetim Yeri: Adres: Gülbahar Mahallesi, Oya Sokak, Tümer Plaza No: 7, Kat: 4 Daire: 9 34394 Şişli/İSTANBUL
Tel: (0212) 909 48 01
Faks: (0212) 654 15 04

Dağıtım: Turkuvaiz Dağıtım AŞ **İstanbul Baskı:** Arslan Güneydoğu Gazetecilik, Matbaacılık ve Kağıtçılık A.Ş. Osmanağa Mah. 31/43 Sk. No:6/2 Esenyurt/İstanbul **Adana Baskı:** Arslan Güneydoğu Gazetecilik, Matbaacılık ve Kağıtçılık A.Ş. Yeni Doğan Mh. 2108 Sk. No: 18/A Yüreğir/ADANA **Ankara Baskı:** Arslan Güneydoğu Gazetecilik, Matbaacılık ve Kağıtçılık A.Ş. Saray Osmanağa Mh. Sütçü İmam Sk. 2108 Sk. No: 33 Pursaklar/ANKARA **İzmir Baskı:** Arslan Güneydoğu Gazetecilik, Matbaacılık ve Kağıtçılık A.Ş. Metal İşleri San. Sit. 2. Cadde No.93 Kısıkköy, Menderes/İzmir **Trabzon Baskı:** Arslan Güneydoğu Gazetecilik Matbaacılık ve Kağıtçılık AŞ Araklı Yolgören Mah. Dedekorkut Cad. No: 55 dd Araklı/Trabzon

Kutsal aile masalına karşı kadınların yaşamsal talebi laiklik

Lisan Alayoğlu

Geçenlerde bir arkadaşımın otururken sosyal medyada Manifest müzik grubunun dansları gerekçe gösterilerek gözetimine alındığı haberini gördük. Haberi okuduktan sonra ikimizin de tepkisi başta benzerdi. AKP'nin aile yılında "kutsal aile" kurumuna zarar verebileceğini düşündüğü en ufak davranışa nasıl hemen sopa salladığı, nasıl da kadınların yaşamını daralttığı, seçimlerimize müdahale eden iktidarın sermayenin ihtiyaçlarına göre nasıl hareket ettiği, tam da bunlar karşısında laikliğe neden ihtiyacımız olduğu gibi noktalarda uzun uzun sohbet ettik ve ortaklaştık. Tam sohbetimizden yüzde yüz verimle ayrılacakken grubun dans ettiği görüntülere denk geldik ve arkadaşımın ağzından şöyle bir cümle döküldü: "Ama bunlar da biraz danslarına dikkat etseymiş!" Son bir saatlik laikliğe olan ihtiyacımız üzerinden kurguladığımız tüm tartışmamız bir anda tuzla buz olmuştu. İkimiz de AKP'nin son 23 yıldır sürdürdüğü politikalara muhalif iki genç kadın olsak da belli ki laikliğe ilişkin ikimizin kafasında farklı şeyler şekilleniyordu. O halde soralım: AKP'nin saldırıları karşısında nasıl bir laikliğe ihtiyacımız var?

Din düzeni yeniden dizayn etmek için kullanılıyor

Bu dönemde laisizmin ve sekülerizmin gündem olmasına neden olan birkaç nokta var. Bunlardan biri kadınların kıyafet, dans, davranış ve yaşayış biçimlerine ilişkin yürütülen politika ve söylemler. Bu söylemler ve politikalar devletin bütün kurumlarıyla örgütleniyor. Hatırlayalım; bu dönem kadınlar açısından skandal sayılabilecek "hutbeleri" ile gündeme gelen Diyanet İş-

leri Başkanlığının yayınladığı "kılık kıyafet hutbesinin" neredeyse hemen ardından bir doktor, bir kadını giyinişi nedeniyle muayene etmeyi reddetmiş; bir de üzerine ipe sapa gelmez açıklamalarda bulunmuştu. Bu durum yalnızca genç kadınlar açısından değil, toplumun çeşitli kesimleri açısından da gündem olmuştu.

İktidarın dinci gerici bir saldırı örgütlemesi yalnızca bu alanla sınırlı değildi; uzun süredir ÇEDES gibi projelerle eğitimin adım adım niteliksizleştirilmesi, dört bir tarafta Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı Kur'an kursları, Diyanet'e ayrılan devasa bütçeler, medeni hakların - Diyanet'in miras hutbesini hatırlayın- hedefe konulması, boşanmalarda arabuluculuk adı altında kadınların hak kayıplarını artıracak "alternatif" bir hukuk uygulaması, müftülere nikah yetkisi gibi birçok hamle iktidar ortaya atıyordu. Hatta Diyanet İşleri Başkanlığı, Kamu Sözleşme Protokolü sürecinde kamu işçilerinin iş yavaşlatmasının "caiz" olmadığına ilişkin bir hutbe bile yayınlamıştı! Yani

laikliğe ilişkin saldırılar kılık kıyafet ve dans eleştirileriyle başlamamıştı ya da yalnızca bununla sınırlı değildi. Biz buradan, dinin iktidar tarafından yasal, toplumsal, ekonomik düzeni yeniden dizayn etmenin bir aracı olarak kullanıldığını anlıyoruz.

Tutunulacak bir dalmışçasına laiklik

Laisizm tarihsel olarak mülkiyet sahibi sınıfın çıkarlarına uyum sağlayan bir sekülerleşme biçimi olarak ortaya çıkıyor. Bu anlayış, genellikle üç noktaya odaklanıyor: Devletin din kurumlarından biçimsel bağımsızlığını garanti altına almak, bireysel özgürlükleri öne çıkartmak fakat bu özgürlükleri sınıfsal eşitsizliklerden bağımsız ele almak; üretim ilişkilerinin onun dönüştürdüğü aile ve toplumsal kurumların temel yapısını çok sınırlı değişikliklerle korumak. Aslında laisizm, geçmişte burjuvazinin yani patron sınıfının, aristokratlara, büyük toprak sahiplerine ve onların egemen olduğu yönetim biçimine, monarşi ve dini kurumla-

rın iktidarlarına yönlendirilmiş bir ok niteliği taşıyor. Ancak laisizm yalnızca burjuvazi için bir silah değil, aynı zamanda işçi ve emekçiler açısından da toplumsal yaşamda dönemin dini kurumlarının kısıtlamalarından görece arındırılmış bir şekilde var olabilmelerini sağlayan bir araç. Görece diyoruz çünkü burjuvazi iktidarı kazandıktan sonra din ve dini kurumlarla kendi egemenliğini garanti altına alan başka bir ilişki kurmaya da başlıyor. Yani burjuvazinin işçiler iş bırakırken "Günahtr!" diyen ve buna işçi ve emekçileri ikna etmeye çalışan bir aktöre ihtiyacı doğuyor. Dolayısıyla dinin toplumsal hayata müdahaleleri yine burjuvazinin ihtiyaçları doğrultusunda dönem dönem kısıtlanıp dönem dönem artırılıyor; bu süreçte toplumsal düzenin ekonomik ve yapısal temellerine ise dokunulmuyor.

Tek adam iktidarının yoğunlaşan saldırıları seküler bir yaşamın kırıntılarına dahi hasret kalınacağına ilişkin bir korkuyu da yaratıyor. Ancak bunların karşısında laik bir devlet ve seküler bir yaşam talebinin savunusu, dini kendini yeniden üretmek için araçsallaştıran bir sömürü sistemiyle ve aile kurumunun bugünkü haliyle tartışmadan, kutsalları ve gelenekleri hedef almayan bir pozisyonda ataletini korudukça, var olan kırıntıların da kaybolmasının kolaylaştığını görmemiz gerekiyor.

"Ama bunlar da biraz danslarına dikkat etseymiş" cümlesinde gizlenen ve bugünün toplum yapısını "normal" kabul eden ifadelerle de çarpışmadıkça kadınların yaşamını seküler bir zeminde kuramayacağımız açık. Çünkü benzer söylemler başka yerde şöyle karşımıza çıkmakta; "Bu kadar açık giymeseymiş", "O da bu saatte dışarıda gezmeseymiş", "Şarkısında bu kelimeleri kullanmasaymış." Bu cümlelerin her biri, eşitsizliği durmaksızın dört bir yanda üreten; kadınların emeklerini, ➔

yaşamlarını korumak-
tansa onlara dünyayı
dar eden bir sistemin
ürettiği gerekçeler. Dolayısıyla
işçi, emekçi, öğrenci kadınlar için
laiklik ve seküler bir yaşam savu-
nusu, sistemin büyüttüğü eşitsizli-
ğin ortaya çıkarttığı ve o eşitsizliği
değiştiren bu “gerekçeleri” bertaraf
ederek bir mücadele yürütmekten
de geçiyor. Dini söylemlerle güç-
lendirilmiş bir ahlak ve kutsal aile
söylemlerine karşı da mücadeleyi
gerekliyor.

İşçi ve emekçi kadınlara saldırı planı

AKP'nin 20 yılı aşan iktidar pra-
tiğinde “aile” daima kutsanan bir
kurumdur. Bugün ise iktidar aileye
methiyeler düzmeye devam ediyor,
aile yılı politikalarıyla kutsal
ailesini korumaya çalışıyor. Aile
bütünlüğünü korumak, kuşaklar
arası dayanışmayı güçlendirmek,
toplumsal değerleri diri tutmak...
Ama soralım: Hangi aileden söz
ediliyor? Hangi bütünlükten?
Hangi değerlerden? Kadın Cinayet-
lerini Durduracağız Platformu'nun
verilerine göre 2024'te 394 kadın
öldürüldü, 259 kadın ise “şüpheli”
şekilde hayatını kaybetti. Bu cina-
yetlerin büyük bir kısmı kadınların
ailelerindeki erkekler tarafından
gerçekleştirildi. Bu ülkede kadın-
lar, en çok “aile ocağı” denen yerde
öldürüldü. AKP'nin kutsal
ailesi böyle bir aile ancak
bu aileyi yaratan koşullar,
AKP'nin yapbozun sadece
küçük bir parçası olduğunu
bize gösteriyor.

MESEM'lerde, atölyeler-
de ucuzla sömürülebilecek
çocukları yaratmakla, işçi
ve emekçilerin hayatta
kalabilmeleri için gerekli
olan her türlü hizmeti daha
ucuz maliyetle çözmekle;
borçların, ideolojile-
rin, -yöneten sınıfın
ailesinin dışında- asla
sahip olamayacağı o
servetin yeniden üre-
timinde görevlendiril-
miş bir ailedir iktidarın
tartıştığı aile. Bu ailenin
içinde kadınlar ise “cefakar
annedir, bu cefakarlıkla
yüklenildiği tüm angaryanın
üzerine çocukları ve kendi
geçimi için de en kötü ko-
şullarda en ucuzla çalışır” kadınlar.
Tüm bu koşullarda muhafazakar da
olsa seküler de olsa ezilir, çalıştığı

yerde emeğine el konulur. İktida-
rın dinci gerici saldırıları ise bu
ezilmişliğin ve sömürünün dini
kisvelerle ağırlaştırılmasını, meşru
gösterilmesini sağlar. Çocuğunu

Kur'an kursuna gönderen kadın-
lara bir hoca, “çalışma” diyebilir
ancak parasını istemeye de devam
eder. Aile içinde gördüğü şiddete
karşı kadınlar onu koruyabilecek
yasaların uygulanması yerine müf-
tülüklere, dini “barıştıрма” kurum-
larına gönderilir, eşitlik ve şiddet-
siz bir yaşamın karşısına bir anda
“fıtrat” çıkıverir. Bir kadının iş

yerinde daha fazla
sömürülmesinin
bir aracı olarak
ustabaşından,
müdüründen
gördüğü şiddet
Diyanet'in
hutbelerine
dayanı-
larak “ne
giydin”
sözleriyle
meşru
görülemez
başlanır. İkti-
darın de-
ğiştirme iste-
diği Medeni
Kanun, miras

hakkı, Diyanet'in hutbe-
leri ile milyonların hedefine
konur. Kadınların işte, e-
ğitimde, toplumdaki tüm varlığı
onların dünyaya bakış açısından,
inancından bağımsız dinin aileyi
ve toplumu, sömürü sisteminin

devamlılığı için düzenlemesiyle
tehlikeye girer, keza giriyor. İktidar
aile ve dini söylemleri birleştirerek
her türden işçi ve emekçi kadına
saldırıyor.

Karanlığı yıkmaya

İşte bu yüzden laiklik kadınların
yaşamsal taleplerinden biri haline
geliyor. Çünkü dinin toplumsal
yaşamı kuşattığı, burjuva iktidarın
kendi iktidarını var etmek için
kullandığı operatif bir araç olduğu
her an, doğrudan kadınların haya-
tını daraltıyor. Patronun, devletin
ve erkek egemen düzenin elinde
din; kadınların hayatlarını evin
çevresinde sınırlamanın ve ucuz
işgücü olarak sömürmenin aracına
dönüşüyor. Bu sebeple bu talepler
işçi sınıfı mücadelesinin de bir
parçasıdır.

Kadınların kurtuluşunu hedef-
lemek için meselenin en başına
göz dikmek gerekiyor. Kadınların,
gençlerin, çocukların sömürüldüğü
bir düzene çomak sokmak gibi bir
dert olacaksa eğer, bu sömürüyü
yaratan koşullarla uzlaşmanın öte-
sine geçmeli, işçi, emekçi kadınları
zincirleyen sistemi yıkmayı hedef-
leyecek kadar gözü kara olunmalı.
Gerçek bir laiklik talebinin, eşit,
özgür, sınıfsız bir yaşam talebiyle
birleşmesi ve yükselmesi gerekiyor.

Görsel: Canva Pro yapay zeka

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

Derdinizin 'ahlak' olmadığını biliyoruz beyler!

Kültürü bir defa ve bir defa daha sınıf mücadelesinin mevzisi haline getirmekten ve sesimize, sözümüze engel olmak isteyenlere karşı mücadeleyi yükseltmekten ve evet, her alanda bu mücadeleyi büyütmekten başka çıkar yol yok.

Kübra Yeter

Mabel Matiz, şarkısı yüzünden ifade vermeye gittiği gün Sevgi Soysal'ın hayatını anlatan Sevgi Soysal Yaşamakta Israr Ediyor tiyatro oyunu 60. kez sahnede idi. Eserleri yüzünden linç edilen, hakkında çeşitli soruşturmalar açılan ve bunun için hapis yatan Soysal sesleniyordu sahneden. '70'lerden günümüze, "Türkiye voleybol ülkesi", "Türkiye Heimlich manevrası ülkesi" derken "Türkiye yasaklar ülkesi" olma yolunda hızla ilerliyor olabilir mi, diye geçirdim içimden.

Devletin sansür, yasak, baskı uygulamaları müzikten edebiyata, sinemadan dile kadar uzanır. Cumhuriyet'in ilk yıllarına bakalım: 1920'ler ulus-devlet inşasının ilk adımlarının atıldığı dönemdi. Türkçe dışındaki dillere (Kürtçe, Ermenice, Rumca vs.) getirilen yasaklar, Takrir-i Sükun döneminde basına uygulanan baskılar bu inşanın nüveleriydi. '40'lı yıllara gelindiğinde ise yasaklar "rejimi koruma" adı altında uygulanıyordu. "Başka bir dünya mümkün mü?" sorusunu sorgulayan kitaplar, yazarlar, sanat eserleri devlet için tehdit oluşturunuyordu. Darbe dönemi de bu yılların devamıydı. Baskılar gün geçtikçe artıyor, devlet dersine her geçen gün daha iyi çalışıyordu. Hal böyle olunca "devleti koruma" tek başına bir mazeret olamazdı, yanına daha iyi gerekçeler de eklenmeliydi. Böylelikle "ahlaki muhafaza etme", "toplumsal birliği sağlama", "bölünmenin önüne geçme" gibi gerekçelerle zor aygıtları meşrulaştırılmaya çalışılıyordu. Bu yasakların ardında sınıf mücadelesinin etkisini kaybettirmek ve kapitalistleşmenin hakkını layığıyla vermek de vardı.

Makbul olmayanın kriminalize edilmesi

Günümüze yaklaştığımızda AKP ile bu yasaklar neoliberal ekonomi politikalarıyla hemhal olmuş ve muhafazakâr ideolojiyle soslandırılmış şekliyle yeni bir boyut kazanmış. Her ne kadar şimdilerde bunların "ahlaki hassasiyetler"den kaynaklandığı propagandası yapılsa da bizler meselenin iktidarın sınıfsal çıkarlarını korumak, ekonomideki basiretsizliğin üstünü örtmek ve kültürel hegemonyasını tamamlamak için tüm tuşlara aynı anda basması olduğunu biliyoruz. Gramsci'nin hegemonyasını hatırlayabiliriz. Buna göre iktidar veya egemen sınıf, yalnız-

Fotoğraf: DHA

ca baskı yoluyla değil, kültürel ve ideolojik "rıza" aracılığıyla toplumun normallerini yeniden üretir. Kültür alanı bu hamlenin öznesi değildir belki ama bir parçasıdır. Tıpkı AKP'nin kültür alanına müdahaleleri, "yerli/milli", "kutsal aile", "ahlak/maneviyat" "aile yılı" söylemleriyle oluşturmaya çalıştığı, bunların dışında kalan herkesin yaşamını kriminalize ettiği yeni normaller gibi.

AKP iktidara geldikten sonra RTÜK aracılığıyla manevi değerler gerekçe gösterilerek müdahalelerine başladı. Kürtçe konser veren sanatçılar yasaklandı, kliplerdeki kıyafetler ve danslar para cezasıyla kontrol altına alınmaya çalışıldı. Devlete hakaret gerekçe gösterilerek birçok tiyatro oyunu kurumların repertuarından çıkarıldı. AB süreciyle bazı yumuşama adımları görülsede 2012 itibarıyla kültür-sanat alanına müdahalelerin hareketlendiğini söyleyebiliriz. Fazıl Say'a dini değerlere hakaret suçlamasıyla açılan davalar bunlardan sadece biri. OHAL dönemi ise tam bir cadı avı dönemi. LGBTİ'lerin üzerindeki baskı Onur yürüyüşünün 2015 yılında yasaklanmasıyla daha da görünür hale geldi. 2018'de Grup Yorum konserleri tamamen yasaklandı.

Son beş yılda müdahaleler say say bitmez

2020'den sonra günümüze kadar da iktidarın varlığını korumak, ahlaki ve ideolojik kontrolü sağlamak ve farklı kimlikler nefret objesi haline getirmek için attığı adımların akılda kalanlarını şöyle sıralayalım:

2020'de pandemi gerekçesiyle müzik yasağı kalıcı hale getirildi, yasak 2024'e kadar sürdü. 2021'de Gülşen tutuklandı. Melek Mosso, Aynur Doğan gibi sanatçıların konserleri iptal edildi. 2022'de bu durum sistematikleşerek kadın sanatçıların

Fotoğraf: Evrensel

üyelerinin dine hakaret gerekçesiyle tutuklanması...

Tüm bunların anlamı ne?

Kültür alanındaki baskılar, yalnızca sanatçılara ya da belirli kesimlere yönelmiş durumda değil; işçi sınıfının, halkın politikleşme ihtimalini bastırmak, örgütlenmenin önüne geçmek, erkin sözünün üstüne söz söyletmemek ve kitlelerin tahayyül gücünü daraltmak için kullanılıyor. Her kim olursak olalım mesele tam da siyasetin meselesi ve hamlesi.

Bizlik bir şey yok, diyen herkesliktir mesele. Bugün belediyelere, yarın sahnelere, oradan evimizin içine...

Bu saldırıları "ahlakçı" reflekslere ya da yönetim krizlerine indirmek yanlış olur. AKP, neoliberal sömürü düzeninin derinleştiği, ekonomik krizin yakıcılığı koşullarda kültür alanını baskılayarak hem gündemi denetim altına almakta hem de kitleleri kutuplaştırıp kendi tabanını bir arada tutmaya çalışmaktadır.

Bize düşen, bu yasakları kabullenip yeni yollar arama hantallığına düşmek yerine tüm bu olan bitenin nedenlerini sınıf mücadelesi perspektifiyle tartışmak ve sanatın toplumsal işlevini yeniden hatırlamak olacaktır. Dayanışmayı büyütmek, sanatın sadece estetik değil politik ve kolektif bir mücadelenin de zemini olduğunu kabul etmemiz gerekir. Kültürü sınıf mücadelesinin mevzisi haline getirmekten ve sesimize, sözümüze engel olmak isteyenlere karşı mücadeleyi yükseltmekten ve evet, her alanda bu mücadeleyi büyütmekten başka çıkar yol yok. İşte o zaman yasaklar ülkesi miyiz, diye düşünmenin haricinde bu karanlığı nasıl yırtarız, sorusuna eli yüzü düzgün cevaplar verebiliriz.

Yazının tamamı ekmekvegul.net'te

konser iptalleriyle devam etti. Amed Şehir Tiyatrosu'nun Kürtçe oyunu Tartuffe Adana Valiliği tarafından oynatılmadı. Bursa'da ise "Medea'ya Göre Ahlak" oyunu iptal edildi. Melike Şahin aldığı ödülü kadınlara ve LGBTİ'lere adadıktan sonra iktidarın hedefi haline geldi. 2024 yılı sansürün daha çok tartışıldığı bir dönem olarak okunabilir. Özellikle Susma Platformu'nun Türkiye'de Sansür ve Otosansür raporundaki vakalara baktığımızda neler olduğunu hatırlayabiliriz: Bakur filminin yönetmenine hapis cezası verildi, Kanun Hükümü belgeselinin gösterilmesi uygun görülmedi, yönetmen Kazım Öz'e örgüt üyeliği suçlamasıyla yine soruşturma açıldı, MUBİ Fest'in açılış filmi Queer yasaklandı. Birçok kitap hakkında toplatılma kararı çıkarken yazdıkları gerekçesiyle yazarlara davalar açıldı.

2025 de bunlardan farklı geçmedi, geçmiyor. Özellikle aile yılı adı altında kadınlara ve LGBTİ'lere yönelik baskı gün geçtikçe artıyor. Kültürel alana müdahaleler de kadınlar ve LGBTİ'ler üzerine kurulan baskı ve ayrımcı politikalar üzerinden şekilleniyor. Manifest grubunun "teşhircilik"le suçlanması, Mabel Matiz'in "Perperişan" şarkısından dolayı adli kontrol şartıyla serbest bırakılması bunun en yakın örneği. Zeytinli Rock Festivali'nin bu sene aile yılı bahanesiyle iptal edilmesi, rock grubu Sarinvomit'in tüm

Yeni 'orta vadenin' sömürü gerçeği:

Kutsal aile masalı

Derya Kaya

Kadın emeği
sömürüsünün
can simidi:Yeni orta
vadeli
program

SUNU

Yeni orta vadeli program (OVP), sermaye-ye kaynak aktarımını hedeflemeye devam ediyor. Bu doğrultuda kamusal çocuk bakımı ve emeklilik sistemleri tasfiye edilirken esnek çalışma adı altında kadınların güvencesiz istihdamı yaygınlaştırılıyor. Kadınlar ev angaryası ve güvencesiz iş arasına sıkıştırılırken çocuk işçiliği de mesleki eğitimle ortaokuldan itibaren kurumsallaştırılıyor. Bu politikalar, emekçi aileyi topyekûn bir güvencesizlik çemberine sokup, kadınları ana hedef haline getiriyor. İşte bu dosyamızda orta vadeli programını derinlemesine ele alıyoruz...

Önümüzdeki üç yılın ekonomi politikalarına yön verecek orta vadeli programın (OVP) tanıtımı ve Resmi Gazete'de yayımlanmasıyla birlikte, uzun süredir evin geçimini zar zor sağlayan, kirasını ödeyemeyen, çocuklarına beslenme koyamayan emekçi evlerinin televizyonlarında iktidar sözcülerinin "büyüme", "ekonomik istikrar", "tek haneli enflasyon" gibi süslü vaatleri yansıdı. Bu tür neoliberal ekonomi programlarının vaatleri çok olur. Bir önceki OVP'de anlatılan vaatlerin, emekçi evlerine daha çok yoksulluk ve işsizlik olarak nasıl dönüştüğü, en basitinden bankaların takibine düşen tüketici kredisi miktarının yüzde 71, konut kiralalarının yüzde 618, ekmeğin fiyatının yüzde 165 artışında görülebilir. Bu nedenle önümüzdeki üç yılı tahmin etmek için kâhin olmaya gerek yok.

Gelişme de büyüme de sermaye için

Emekçi evleri yoksulluk ve işsizlik kısılcasına alınırken Türkiye'nin sermaye kesimleri de ülkenin emekçileriyle birlikte ihtiyaçlarından tasarruf ederek kemer sıkı mı bu son üç yıllık süreçte? UBS'in Küresel Servet Raporu 2024 verilerine göre, geçen yıl dünyada 684 bin yeni dolar milyoneri ortaya çıkarken milyoner sayısı en çok artan ülke yüzde 8,4 ile Türkiye oldu. En çok emekçileri etkileyen dolaylı vergilerin toplam vergi gelirlerindeki payının 2025 bütçesinde yüzde 70'e dayanmış durumda olması, kamunun yükünü emekçilerin yüklenmesi demektir. Aslında bu veriler bile iktidar programının hangi sınıftan yana bir karaktere sahip olduğunu, büyümenin de istikrarın da sermaye için olduğunu gösterir nitelikte. Daha fazla yoksulluk anlamına gelen bu programa halkı nasıl ikna edeceğinin kerametini ise son dönemde dillerinden düşürmedikleri aile yılı masalında buluyorlar.

Bir 'aile' masalı

Her yıl bir şeylerin yılını ilan etmeyi adet edindiğimiz son yıllarda bu sefer önümüzdeki on yılın "Aile Yılı" ilan edilmesi, bu yüzden bir tesadüfün ötesi, aslında Erdoğan iktidarı için bir zorunluluk. İktidar, hem son dönemde kaybetmeye başladığı manevi gücünü "kutsal" aile söylemi üzerinden yeniden güçlendirme hem de iktisadi açıdan içine düştüğü krizin yükünü sırtlayabilecek güçte olduğunu düşündüğü "aile" üzerinden

Fotoğraf: DHA

programını yürütme amacıyla. Ancak sanılmasın ki her gün yaşanan kadın cinayetlerinde cezasızlığa karşı yeni politikalar planlanıyor, kadınların ev içi yükledikleri bakım emeğini kamu kaynaklarıyla rahatlıkla ücretsiz çözebileceği kreşler, bakım evleri için kaynak yaratılıyor, çocuklarını okula aç gönderen kadınların derdine kamu kaynaklarıyla çözüm üretilmeye çalışılıyor, şiddete uğrayan ve hatta kimi zaman ölümle yüz yüze gelen kadınların gidebileceği sığınmaevleri açılıyor ya da kadın işsizliğini azaltmak için güvenceli, eşit işe eşit ve insanca yaşayacağı ücret alacakları istihdam planlamaları yapılıyor. Dert, "aile"ye ya da ailenin yükünü sırtlanan kadınlara bir nebze nefes aldirmek değil. İyi bildiğimiz bir örnekle, uzun bir süredir kadınların kapı kapı mahalle mahalle mücadeleli örgütlediği, Türkiye'deki bütün öğrencilere bir öğün ücretsiz yemeğin maliyeti geçtiğimiz yıl 190 milyar civarında iken sermayedarların vergi indirimlerinin 701 milyar olduğu gerçeği gibi, emekçi ailelerin sofrasına değil sermayedarların kasasına kaynak yaratmanın yolları aranıyor. Aileyi "kutsayanların", emekçi ailelerin insanca yaşayacağı koşullara, kadınların ve çocukların güvenliğini sağlayacak kamusal politikalara dair herhangi bir planı yok aslında.

Aman sermayedarların tadı kaçmasın!

Programla bir yandan kadınlara "istihdama katılım" hayalleri pazarlanıyor. OVP'nin istihdamı artırma söylemi ve bunu da "esnek" istihdam üzerinden şekillendirmesi bir tesadüf değil. Aileyi "bir arada tutacak", kadınları hem evdeki işlerden ayırmayacak hem bakım emeğine devamlılığını sağlayacak hem de sermayenin ihtiyacı olan bu "esnek" istihdam modelinde ucuz işgücü olarak çalıştırmanın planları yapılıyor. Kendi iktidarının sürebilmesi için bu sömürü mekanizmalarının, "aile" içinde her

gün yeniden üretilmesi gerekiyor çünkü. İktidar, emekçiler üzerinde kontrolünü "aile" üzerinden daha kolay yapabileceği için de istiyor bunu. Bir yandan da kadınları evin dört duvarına hapsedecek; boşanmanın zorlaştırılması, nafakanın sınırlandırılması ve hatta miras hakkının tartışılması gibi konuların gündeme gelmesi de bu sürecin bir parçası.

'Kutsal aile'nin yükü kadınların omuzlarında

Programı tanıtırken kamuda tasarrufla övünen Bakan Mehmet Şimşek'in bahsettiği kısıtlamalar, kamuya aldıkları yeni araçları ya da kendi lükslerini kapsamıyor kuşkusuz. Çünkü 2024'ün sadece ilk 6 ayında kamuya yeni araç alımlarına 161 milyon lira harcanmış. Yılın ilk beş ayında Sarayın günlük harcaması 1798 asgari ücrete denk gerçekleşmiş. Programda "kamu maliyesinin disipline edilmesi" denilerek halkın kamusal haklardan ve alanlardan yararlanmasının en aza indirilmesi, kamu kreşlerinin kapatılması, servislerin kaldırılması, çocukların bir öğün beslenmesine kaynak yaratmamak ya da "üretim maliyetlerinin azaltılması" ifadeleriyle emekçilerin ücretlerinin düşürülmesi, tazminatına göz dikilmesi Bakan Şimşek'in tasarruftan anladığıdır. Zaten OVP'de kamu kaynaklarının nasıl ve hangi sınıf için harcanacağını lafı dolandırmadan söylemişler: "Kamu altyapı yatırımlarının özel sektör yatırımlarını tamamlayıcı nitelikte etkinleştirilmesi sağlanacaktır." Ayrıca yeni özelleştirme planlarıyla halkın vergileriyle yapılmış, elde kalan son kamusal alanların tasfiyesinin de yolu açılacak gibi görünüyor. Sermaye, vergi indirimleriyle ve kamu kaynakları teşvikiyle ödüllendirilirken tasarrufun ve verginin yükü emekçi ailelerin sırtına yükleniyor; sermayenin ucuz işgücü ihtiyacı ve "kutsal aile"nin yükü ise kadınların omuzlarına yükleniyor.

Yine bir orta vadeli program

Yine işsizliği azaltmaya esnek çalışma örtüsü

Elif Turgut

Geçtiğimiz ay, 2026-2028 yıllarını kapsayan güncellenmiş orta vadeli program (OVP) açıklandı. 2024 yılında ortaya konan orta vadeli program ile bu güncellenmiş versiyonuna baktığımızda, gerçekleştirmesini tahmin ettikleri işsizlik oranı düşüş gösteriyor. Yani 2024'te ortaya konan orta vadeli programda 2026 yılı için gerçekleşmesi tahmin edilen işsizlik oranı yüzde 9,2 iken güncellenen versiyonda bu tahmin yüzde 8,4'e düşüyor. Ancak bu düşüş sadece dar tanımlı işsizlik için geçerli. Türkiye İstatistik Kurumunun bu yılın ikinci çeyreğine ilişkin işsizlik verileri, işsizliğin giderek arttığını ortaya koydu. Kadınlarda geniş tanımlı işsizlik oranı 2025'in ilk 6 ayında yüzde 37,4'ten yüzde 40,7'ye çıktı. Bunun içerisinde esnek çalışanlar, iş aramaktan vazgeçenler de var. Ancak yine TÜİK'e göre dar tanımlı kadın işsizliği yüzde 11,8'den yüzde 11,6'ya düştü. Bu nasıl mümkün oldu? İşsizleri işsiz saymayarak! İş bulamadığı için umudunu yitirip iş aramayı bırakanları, "daha çok iş olsa çalışırım" diyeni işsiz olarak verilere eklemeyerek. Oysa kadınlarda 1 milyon 393 bin kişi, erkeklerde 1 milyon 91 bin kişi iş bulma umidi olmadığı için iş aramayı bırakmış.

Şunu da söylemek lazım, işsizliği dar bir şekilde tanımlayarak genç işsizliğinin artışını saklayamadılar. 2025'in ilk çeyreğine göre ikinci çeyrekte tam tersi artış söz konusu: Gençlerde (15-24) de mevsim etkisinden arındırılmış verilere baktığımızda işsizlik oranı ilk çeyreğe göre yüzde 15,2'den 15,9'a çıktı. Kadınlarda yüzde 22,9'dan 23,7'ye çıktı.

Peki, işsizliğin azaltılmasına dair güncellenmiş OVP nasıl bir plan ortaya koyuyor? OVP'nin üzeri örtülü hedeflerinden ve belki de olası sonuçlarından biri de dar tanımlı işsizliği düşürse bile, geniş tanımlı işsizlik sayısını esnek çalışma politikalarıyla büyüttükçe büyötmek. OVP'de kadınların güvencesiz, yarı zamanlı, esnek işlerde çalıştırılmasına ve bunun artırılmasına ilişkin pek çok madde var.

'Kadın iş ve ev arasında mekik dokusun'

Mesela programda, "İş yaşam dengesi ni korumak amacıyla yeni nesil çalışma biçimlerine yönelik düzenlemeler hayata geçirilerek, güvenceli esneklik geliştirilecek" deniyor. İş-yaşam dengesi denilen, özellikle de kadınlar açısından

Fotoğraf: MA

hem en düşük ücretlere güvencesiz çalış hem de çocuğunun bakımından, yaşının sağlığından, evin angaryasından tamamen sen sorumlu ol ve tüm yaşamın da ikisine de yetişebilme kaygısı ve koşturmacası içerisinde geçsin demek. 2025 yılının ilk 6 ayında "Ev işleriyle meşgul olduğu" nedeniyle işgücüne dahil olamayan kadın sayısı 5 milyon 534 bin, aynı nedenle işgücüne katılamayan erkek sayısı ise sıfır ya da 500 kişinin altında kaldı. Kadınları istihdamdan en çok koparan çocuk bakımının sorumluluğunun kadınların sırtında olmasına dair de bir iki madde elbette yer alıyor. Ancak çocuk bakımı için erişilebilir, nitelikli çözümler değil bunlar. İş-yaşam döngüsü örtüsü altında kadını daha çok iki tarafa da koşturacak projelerden ya da hem çocuklar hem de kadınlar için çeşitli projelerden bahsediliyor:

"Yeni istihdam oluşturulması veya mevcut çalışanların korunması koşuluna bağlı olmak üzere, çocuk bakım yükümlülüğü bulunan çalışanlar için firmaların kısmi ya da tamamen uzaktan istihdam olanakları sunmaları sağlanacaktır."

Oysa çocuk bakımını kamusal bir hizmet haline getirmek bir yana, mevcut yasaya göre 150'den fazla kadın çalışanı olan iş yerlerinde kreş açma zorunluluğunu dahi denetlemeyen iktidar, şimdi bakım yükümlülüğü altındaki kadınlara "kısmi çalışma" adı altında esnek ve güvencesiz istihdamı öneriyor. Patronları buna teşvik ediyor.

İşsizlik fonu yağmaya daha da açılıyor

İşsizliği azaltmak adı altında ise patronlara hem kıdem ödemek zorunda olmayacakları, güvencesiz, esnek işgücü hem de teşvik paketleri sağlamanın önünü açıyor. Bunlardan biri, işçilerin işsiz kaldıktan sonra güvencesi olan işsizlik sigortası fonunun patronların emrine daha çok amade edilmesi: "İşgücü piyasasında güvenceli esnekliği ve erişimi artırmak amacıyla İşsizlik Sigortası Fonu kaynaklı pasif işgücü programlarından yararlanma koşullarının kolaylaştırılması sağlanacaktır."

İŞKUR, İUP, İş Pozitif gibi programlar artacak

Artırmak istedikleri yarı zamanlı, güvencesiz çalışma bir yandan İŞKUR programları, meslek öğretme adı altında "harçlık" ile çalıştıran İşgücü Uyum Programı, Toplum Yararına Program, İş Pozitif gibi pek çok programın gittikçe daha çok yerde uygulanmaya başlayacaklarını duyuruyorlar: "İkiz dönüşüm kapsamında işgücünün becerilerinin geliştirilmesi desteklenecek, işgücünün ihtiyaç duyulan becerilerle donatılması kamu-özel sektör işbirliğiyle sağlanacaktır.", "Kadınlar, gençler ve engelliler başta olmak üzere işgücüne katılımda güçlük yaşayan kesimlerin istihdama katılımını artırmak amacıyla aktif işgücü politikalarının kapsamı genişletilecek ve etkinliği

artırılacaktır.", "İşgücü Uyum Programı, ne eğitimde ne istihdamda olan gençlerin mesleki eğitim, yetkinlik ve becerilerini dikkate alacak ve daha fazla faydalanmalarını sağlayacak şekilde uygulanacaktır."

Bu programlar kadınlar için pek çok şey ifade ediyor: İşçi olarak hiçbir haktan faydalanamamak, sendikalaşamamak, kıdem hakkından mahrumiyet, ücret yerine "harçlık" almak, tam zamanlı güvenceli bir çalışma olmaması, kısmi süreli olması, patronun isteğini yerine getirmediğin takdirde bu programlarda tekrar yer alamaman.

Tam zamanlı güvenceli çalışan kadınlar için de şu demektir: İşsizlik tehdidinin büyümesi, hak talep etmenin işsizlik baskısı altında ezilmesi. Kimi fabrikalarda olduğu gibi kadrolu işçilerin işten çıkarılıp yerlerine İŞKUR programlarından geçici, ucuza işçi alınması... İşgücü Uyum Programının gençlere özel uygulanması da artan genç işsizliğini baskılamak için iktidarın önüne koyduğu bir plan gibi görünüyor.

Çalışma süreleri düşüyor

Veriler de kadınların haftalık çalışma süresinin sürekli düşüş eğiliminde olduğunu gösteriyor. 2024'ün ilk çeyreğinde kadınlarda 40,3 olan haftalık ortalama fiili çalışma saati, 2025'in ikinci çeyreğine gelindiğinde 38,1'e geriledi. Bu eğilim de yıldan yıla kadınların giderek daha fazla kısa süreli, kısmi zamanlı veya esnek çalışma biçimlerine yöneldiğine ya da yönlendirildiğine işaret ediyor.

OVP'nin çocuk politikalarına etkisi:

Ucuz iş gücü projesi için çocuklar eve hapsediliyor

Aybüke Gürsoy

Yıllardır kadınlar üzerinde vazife edilen çocuk bakımını üstlenmeye veya çocuk bakımını organize etmeye mecbur bırakılıyor. Son yıllarda kamuda hizmetlerin iyice azalmasıyla büyük daha fazla kadınların üzerine biniyor. Öte yandan devlet bütüncül çözümler yerine proje bazlı çocuk gelişimine uygun olmayan biçimler ortaya seriyor.

Çocuk bakımı politikalarında olması gereken tüm çocukların 0-3 yaş döneminde kapsayacak şekilde erken çocuk bakım olanaklarından koşulsuz ve ayrımsız olarak faydalanmasının sağlanmasıdır. Bunun yegâne yolu ise kamusal hizmet olarak, ücretsiz, nitelikli, yaygın, işyeri ve mahalle odaklı çocuk bakım merkezlerinin açılmasıdır. Bu, vazgeçilmez, devredilemez ve ertelenemez temel bir çocuk hakkıdır. Oysa yıllardır bu konu, kamunun asli rol ve sorumluluğunu devre dışı bırakmak üzerinden şekilleniyor. Mevcut kamu kreşlerinin sıfır noktasına çekilmesi, konunun özel sektöre devredilmesi, 0-3 yaş çocuk bakım merkezlerinin yok durumunda olması; 0-5 yaş çocuk bakımının ancak yüksek maliyetler karşılığında özel sektörde sağlanabilmesi bu hizmetleri erişilemez hale getirmiş durumda.

Tercih edilen ekonomik politikalar, bu konudaki kamu hizmetlerini daha da daraltmayı dayatıyor. Nitekim orta

vadeli programlar vb. politika belgeleri ile bunlarla bağlantılı olarak uygulanan kamu tasarruf tedbirleri yeni kreş binaları açmayı, bu alana personel almayı, bütçe ayırmayı engelliyor.

Komşu, büyükanne, bakıcı çözüm değil

Diğer taraftan ise kadın istihdamını artırma ihtiyacı, iktidara bu soruna bir şekilde çözüm bulmayı dayatıyor. Bu tabloda çözüm, "alternatif bakım modelleri" adı ile tamamen kamu sorumluluğu ve maliyeti dışında aranıyor. Özel sektörü daha fazla kreş açmaya teşvik etmek, özel sektör hizmetlerinden ücretsiz faydalana-bilmek adına kuponlar dağıtmak, erişimi daha zor bölgeler için geçici süreli, gezici uygulamalarda bulunmak, bazen bakım işini büyükannelere, bazen de bakıcı için annelere ödenek desteği sunmak bu tabloda öne çıkan örneklerdir. Her birinin detaylı analizi gerekli olmakla birlikte burada kısa hatırlatmalarla yetineceğiz.

Kamuda çalışan memurlar için yarı zamanlı çalışabilmeyi düzenleyen yönetmelik yayınlandı. Çocuk ilkokula başlayana kadar talep edilmesi halinde yarı zamanlı çalışabilecekler; karşılığında tüm ekonomik ve özlük hakları yarıya düşecek; kanuni süt iznini kullanamayacaklar; yükselme şansı azalacak; çocuklar kurumsal bakım hizmetlerinden mahrum kalacaklar. Çocuk odaklı olmayan, gelir düzeyi yüksek ebeveynlerin tercih edileceği, tek başına çocuk yetiştiren anneler

için bir seçenek olmayan bu yöntemde çocukların yarım gün bakım sorunu ise halen devam ediyor olacak.

Çocuğa evde bakacak kişilerin desteklenmesine dayanan uygulamaların son örneği, SGK'nın Eğitimli Çocuk Bakıcıları'nın Teşviki Yoluyla Kayıtlı Kadın İstihdamının Desteklenmesi AB Projesi'dir. 2020-2022 arasında 3 ilde 0-24 aylık çocuğuna sertifikalı ve sigortalı bakıcı tutan, kendisi de sigortalı çalışan annelere teşvik ödemesi yapılmasını içeriyordu. Asıl hedefi, bakıcıların sigortalı yapılmasını teşvik etmek ve kayıtlı istihdamı artırmaktı.

Çocuk değil ucuz iş gücü odakta

Bu projenin bir özelliği de 2022 yılında, kadın istihdamının önündeki engellerden biri olan çocuk bakımı konusunda "alternatif" model önerileri geliştirmek üzere bir politika belgesi yayınlanmasıydı. Bu belgede, temel bir model olarak Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yürütülecek ve denetlenecek Komşu Anne Modeli önerisi yer aldı. İşte bu belgenin, Aile Bakanlığınca duyurulan Komşu Anne projesinin dayanağını oluşturduğu anlaşıyor. Bakanlık detayları paylaşmasa da bu belgede modele yönelik tüm çerçeve açıklanıyor.

Özetle; bakıcılık yapan kadınların belirli sertifikalar alarak kendi evlerinde, 0-6 yaş arasında en fazla 5 çocuğa bakacağı, bakıcıların kendi hesabına çalışan statüsünde sigortalı olacağı, asgari ücretin

1.5 katından aşağı olmayacak şekilde ücretlerinin ebeveynler ile bakıcılar arasında belirleneceği, kendi aralarında sözleşme yapacakları; başvuru, yetki verme ve denetim dahil tüm sürecin Aile Bakanlığı tarafından yürütüleceği bir modeldir. Çocuk odağında olmayan, kadın yani ucuz iş gücü istihdamının artırılmasına odaklı, özel kreşlerin önünü açan, ciddi şekilde riskler ve tehlikeler içeren bir modeldir.

Böylece kurumsal erken çocukluk bakımı politikaları geriletıyor, erken çocukluk bakımı ve eğitimi, "kurumsal" bir hizmet olmaktan çıkartılıyor. Yani çocukların ihtiyaçlarına göre yapılandırılmış bir ortamda, kurumsal bir binada, ulusal standartlarla uyumlu bir işleyiş ve programa sahip, ilgili ve farklı meslek profesyonellerinin katılımı ile çocukların günlük ve bütünsel ihtiyaçlarının farklı meslek grupları tarafından bir arada değerlendirildiği ve çözüldüğü, kendi içinde bir yönetim, izleme, müdahale ve denetim mekanizması olan, profesyonel bir hizmet olmaktan çıkartılıyor.

Bir evde tek bir "bakıcı" tarafından çocuklara sunulan hizmet, "kurumsal" bir hizmetmiş gibi kabul edilerek kamu hizmetlerinin parçası haline getiriliyor. Bu, bu alandaki kamu politikaları açısından da problemli bir dönemeçtir.

Bakıcı sistemi değil kamusal kreşler lazım

Bu çocuk odaklı bir program değildir. Üstelik problem bununla sınırlı değil; çocuklar için çok yönlü riskler taşıyor. Çocuklar kötü muamele, istismar, ihmal ve kazalar başta olmak üzere birçok riske açıktır. Gerçek bir denetim mekanizması sunulmamaktadır; zaten bu model ile böyle bir denetim mümkün değildir.

Bu model savunulurken özel kreşlerden istenen gerekliliklerin maliyetinin fazlalığı, hizmetin yaygınlaşmasında bir engel olarak tarif ediliyor; bakıcıların evde bakımı ile maliyetin azalıyor olması bir avantaj olarak sunuluyor. Bu, başlı başına bir çocuk hakları ihlalidir. Çocuklar için zorunlu gereklilikleri azaltmak ve bununla övünmek, çocukları bunların olmadığı ortamlara mahkum etmek anlamına gelir.

Kısacası tablo şudur: Dar gelirli olan ve özel kreş maliyetlerini karşılayamayacak ailelerin çocukları için gösterilen adres, ya anneleri ile ya da bakıcılarla evde kalmalarıdır. Kamusal olarak ailelere "destek" diye sunulan budur. Kurumsal çocuk bakım hizmetlerinin yaygınlaştırılmasına yönelik bir stratejinin adı bile yok. Kadınlara ve ailelere reva görülense yokluk içinde bu uygulamalara rıza göstermek...

Fotoğraf: Birleşik Metal Sendikası

Uzun vadeli sermaye planı:

Yediden yetmişe ucuz iş gücü piyadesi

Nisa Sude Demirel

2026-2028 yılları arasını kapsayacak orta vadeli program (OVP) aynı zamanda Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın "aile on yılı" olarak belirlediği 2025-2035 yıllarının ilk orta vadeli programı. Bir süredir aileyi potansiyel işgücü olan nüfustan ayrı anmayan iktidar için orta vadeli program, bir ailenin istihdama katılımı için de pek çok ipucu veriyor.

Bunlardan biri de çocuklara ilişkin. Geçtiğimiz sene mesleki eğitimi proje okullarla beraber ortaokula kadar indiren iktidar, bu eğitim öğretim dönemini de karma eğitim vermeyecek olan "kız meslek ortaokullarıyla" açıyor. Orta vadeli program da aynı şekilde çocuk işçiliği ortaokuldan itibaren yaygınlaştırmak ve kurumsallaştırmanın politikasını çiziyor.

Eğitimin ve genç -ve hatta çocuk- nüfusun "beşeri sermaye" olarak ifade edildiği programda mesleki ve teknik eğitimin "işgücüyle uyumlu" hâle getirilmesi, kadınlar ve gençler için aktif işgücü politikalarının kapsamının genişletilmesi (bunu İÜP, İŞKUR'un üniversitelerdeki projesi gibi uygulamalardan biliyoruz), mesleki ve teknik eğitimin müfredatının özel sektörle ve onun talepleri ile ihtiyaçları doğrultusunda güncellenmesi, staj ve işbaşı eğitiminin yaygınlaştırılmasında özel sektör dahiliyetinin artırılması, özel eğitim ihtiyacı olan çocuklar için mesleki eğitim programlarının yürürlüğe sokulması var.

10 yaşından itibaren çocuk işçilik

Bu doğrultuda 2026'nın ilk çeyreğinde

"çalışmanın fazileti ve üretmenin toplumsal değeri" konulu dersler ilköğretimden itibaren müfredata girecek. Yine ilk çeyrekte mesleki ve teknik eğitim müfredatı özel sektörle beraber güncellenecek. İkinci çeyrekte ise ortaöğretim öğrencilerinin eğitim süresi içinde mesleki eğitim merkezlerine kaydolabilmesi için çerçeve öğretim programı hazırlanacak, mevzuat düzenlemeleri yapılacak.

Tüm bunlar ortaokuldan, yani 10 yaşından itibaren çocuk işçiliğin bizzat devlet tarafından ve özel sektörün ihtiyacını karşılayacak şekilde garanti altına alınması anlamına geliyor. TÜİK, uzun süredir kapsamlı çocuk işçi istatistiklerini açıklamıyor. Ancak son istatistiklere göre 15-17 yaş arası çalıştırılan çocuk sayısı 869 bin. 15-17 yaş grubundaki çocukların işgücüne katılma oranı son beş senede 8,7 puan arttı ve yüzde 24,9 oldu. 15 yaş altının dahil bile edilmediği bu sayı, 10 yaşından itibaren mesleki eğitim programlarıyla çocukların çocuk işçi olarak piyasaya dahil edilmesiyle daha da artacak.

Kamusal emekliliğin tasfiyesi

Uzun süredir iktidarın gündeminde olan ve 2026'da hayata geçirilmesi planlanan bir diğer başlık ise Tamamlayıcı Emeklilik Sistemi (TES) ve kamusal emeklilik sisteminin özelleştirilerek tasfiyesi. 2020'de gündeme getirilen ve bireysel emeklilik sisteminin zorunlu hâli gibi düşünülebilecek Tamamlayıcı Emeklilik Sisteminde işçilerin ücretlerinden otomatik kesinti yapılarak bir fon biriktiriliyor. Gündeme geldiğinden bu yana bu fonun kıdem tazminatıyla birleştirilmesi ihtimali ile beraber tartışılan

Fotoğraflar: DHA

TES için öngörülen düzenlemeler; özel sektördeki işçilerden ve işverenlerden brüt maaşın yüzde 3'ü oranında zorunlu kesinti, işçilerin en az 10 yıl sistemde kalma zorunluluğu, emekli olmadan (ve 60 yaşından önce) birikimi kullanamama, sistemden cayma durumunda hak kaybı gibi kimi uygulamalar öngörüyor.

Orta vadeli programda da 2026 boyunca "tasarrufların artırılması" kalemiyle özel emeklilik sistemlerinin teşvik edilmesi ve otomatik katılım sisteminin ikinci basamak emeklilik sistemine dönüşeceği Tamamlayıcı Emeklilik Sisteminin kurulması planlanıyor.

Yoksullaştıkça güvencesizlik de işçileşme de artıyor

2024 sonu itibarıyla Türkiye'de 25 milyon 625 bin 750 aktif sigortalı işçi ve içine emeklilerin de dahil olduğu aylık bağlanan 16 milyon 677 bin 617 pasif sigortalı yurttaş var. Emekli olmasına rağmen çalışmaya devam edenlerin sayısı ise 2025'in ilk yarısı itibarıyla 2,1 milyonu geçti. DİSK-AR'a göre emekli aylığı ve hak sahiplerine yapılan ödemelerin GSYH'ye oranı AB-27 ülkelerinde ortalama yüzde 9,8'ken Türkiye'de yüzde 3,7. Yine 2025'in ilk yarısında ortalama emekli aylığı 17 bin 252 TL, ortalama işçi emekli aylığı ise 17 bin 89 TL. Yine DİSK-AR'a göre çalışan veya iş arayan emekli oranı 2002'de yüzde 36,6'yken Aralık 2024'te yüzde 65,7'ye çıktı.

Öte yandan okulu bırakıp çalışmaya başlayan çocukların oranı 2023'te (son güncel veri bu seneye ait) yüzde 22'ye çıktı, bu oran erkek çocuklar arasında yüzde 32,2 oldu. CEİD'in Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalama ve İzleme Çalışmasına göre iki senede 442 bin 643 çocuk okulu bıraktı. 2018-2022 arasında 2,3 milyon öğrenci üniversite eğitimini yarıda bıraktı.

Güvencesizlik çemberinde 'aile'

"Emekli yılı" ilan edilen 2024'te 512 emekli, iş cinayetlerinde hayatını kaybetti. Bir yanda güvencesizleşen yaşlılar, öbür yanda ise eğitimden koparılan çocuklarla adeta 7'den 70'e düşük ücret ve insanlık dışı çalışma koşullarında işçileşen 'aileler' yaratılıyor. Bu sürecin en büyük fonu ise gittikçe büyüyen (ve düşük ücret-vahşi çalışma koşulları düzenine boyun eğme zorunluluğunu palazlandıran) işsizler ordusunun yüzde 83'ünün yararlanmadığı işsizlik fonu oluyor. MESEM örneğinde ya da işçi ücretlerinden yapılan kesintilerle oluşturulacak, nereye harcanacağı muallak "tasarruf" fonunda olduğu gibi. Daha düşük ücretli yetişkinler olarak çalıştırılan çocuklarla üretmediği sürece ölüme mahkûm edilen yaşlılar, iş bulamayanlara ayrılan bütçeyle fonlanan bu çark içinde, en küçüğünden en yaşlısına "aile" formunda yeni OVP'nin de hedefinde olmaya devam ediyor.

Çocuklarımızın elleri kalem tutmalı, nasır değil

Zehra Şimşek
Antep

Ben Suruçlu bir ailenin on çocuğundan biriydim. Yoksulluktan ancak ikinci sınıfa kadar okuyabildim. Çocukken aileme destek olmak için tarlalarda çalışmaya başladım; mercimek, pamuk ektik, topladık. Evlendikten sonra Antep'e geldim, eşim halı fabrikasında iş buldu. İlk geldiğimizde nişan yüzüğümü satıp başımızı sokacak bir ev yaptık. Kapısı, penceresi olmayan, sıvasız bir evdi.

Altı çocuğum var. En büyüğü bu yıl üniversiteye başladı, ikisi üniversiteye hazırlanıyor. Küçüklerden biri ilkokulda. Birini de bu sene MESEM'e yazdırmak zorunda kaldık. Çocuklar büyüdükçe, okula başladıkça yükümüz arttı. Her şeyden kıskarak çocukların ihtiyaçlarını karşılamaya çalışıyoruz, evde sürekli "ekonomi yönetimi" yapmak zorundayım. Kitap fiyatlarına yetişemiyoruz; özel ders, dersane bizim için imkânsız.

Okullardan MESEM'e teşvik

Eşim iş kazası geçirdiğinde aylarca işsiz kaldı. SGK sadece ilk ameliyatı karşıladı, diğerlerini biz üstlendik. Patronu bir "geçmiş olsun" bile demedi. "Ya şikâyetçi olmazsın ya da biz karşılamayız." dediler. Eşimi bu hale getiren onlar değil mi? O dönem çok borçlandık. Neyse ki yıllar süren ameliyatlardan sonra işe dönebildi. Ama hayat pahalılığı her geçen gün arttı. Çocuklarımızın eğitimini desteklemek isterdim. Birçok aile çaresizlikten çocuklarını MESEM'e yolluyor. Çevremde son yıllarda

MESEM'e giden çocukların sayısı hızla arttı. Okullar da aileleri buna yönlendiriyor.

Oğlum okulda sorun yaşamıştı. Görüşmeye gittiğimde müdür, "Bundan bir şey olmaz, MESEM'e yazdırın, çalışsın." dedi. O gün eve gelip ağlamıştım. Çocuğum okuması gereken yaşta nasıl çalışsın? Niye sömürsünler? Okuması için ısrar ettim, MESEM'e göndermedim.

Çocuklar işçi değil, öğrenci olmalı

Bu yıl diğer oğlumu MESEM'e yazdırmak zorunda kaldık. Kendisi de okulda yeterince eğitim göremediğini, çalışarak bir işte tutunabileceğini düşündü. Bir mobilyacıda işe başladı, ardından MESEM kaydı yapıldı. Sabah 6.30'da evden çıkıyor, akşam 6'da geliyor. Haftanın altı günü, neredeyse 12 saat ayakta. Elleri yaralarla, üstü talaş içinde dönüyor. Okuldan gelen çocukların yüzü tertemizken, benim oğlum yorgunluktan tükenmiş halde.

Elbette meslek öğrenmek kötü değil. Ama MESEM böyle değil. Ne denetim var ne iş güvenliği. Her gün haberlerde iş cinayetlerinde ölen çocukları görüyoruz, insan korkuyor. Biz de "Neyse ki Diyar çok tehlikeli bir yerde çalışmıyor." diyerek kendimizi avutuyoruz. Ama çocuk yaşta sabahın köründe işe gitmesi bile içimi acıtıyor.

Eğitim hakkı patronlara teslim edilemez

Komşularımın çoğu da çaresizlikten çocuklarını MESEM'e yazdırıyor. Çocuklar bazen aile-

ye yük olmamak için, bazen de bir gelecek görmedikleri için çalışmayı tercih ediyor. Oysa onların hakkı, iyi bir eğitim almak; öğrenmek, arkadaşlarıyla vakit geçirmek, oyun oynamak.

İsterdim ki çocuklarımızın ihtiyaçları karşı-lansın, eğitimleri için fırsatlar sunulsun. Ama bu düzende eğitim bile parayla satılıyor. Devlet eğitime bütçe ayırmazken, patronların kârına bütçe ayırıyor. Milli Eğitim Bakanlığı, çocuklarımızın emeğini de patronlara teslim etmiş durumda. Eğitim, devletin her çocuğa tanınması gereken temel bir haktır. İyi eğitim verilmeli, ihtiyacı olana da maddi destek sunulmalı. Çocuklarımızın elleri kalem tutmalı, nasır değil.

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

Patron çıldırdı "evlenin" diyor!

Fatma Koç
Adana

Biliyorsunuz, 2025 yılı "Aile Yılı" ilan edildi ve önümüzdeki 10 yıla yayılacağı söylendi. Her gün yeni bir kampanya haberiyle uyanıyoruz. Evliliği teşvik etmek için kampanya üzerine kampanyaların ardı arkası kesilmiyor. Son kampanya kapsamında, yeni evlenen çiftlere ilk 3 ay ücretsiz internet verilecek. Resmen damping! Hadi, evlenmeyen kalsın! Ama iş bununla bitmiyor. Aile Yılı sitesinde yaklaşık 19 kampanya daha var. Girip bakamayacaklar için özetleyeyim: Bir mobilya mağazasında yüzde 10, bir çeyiz mağazasında yüzde 15 indirim var. Ama sakın heyecan yapmayın; gençlerin derdi gerçekten bunlar mı?

Benim merak ettiğim, bu projeleri kim belirliyor acaba? Evlenmek isteyen gençlerin tek derdi gerçekten ücretsiz internet mi? Eğer öyleyse, evlenmeyen kalsın! Hem nankörlük de yapma-

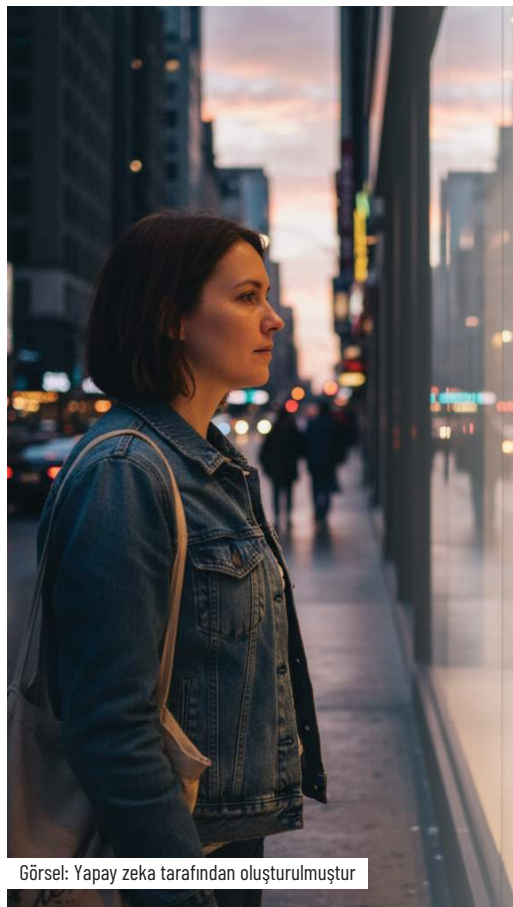
yın; bizim zamanımızda böyle kampanyalar yoktu. Gerçi ben boşandım, acaba ikinci evlilik için de geçerli mi? Eğer değilse, boşuna uğraşmayalım. Neyse, gençlere sesleniyorum: Sırf 3 aylık internetten faydalanmak için evlenmeyi düşünen varsa ben ilk 6 ay ödemesini yaparım. Bunun için evlenilir mi? Bir ev kurmak için beyaz eşya fiyatları 1 milyon TL, mobilya 500 bin TL... Kira desen ayrı, liste uzayıp gidiyor.

Nedir bu aile?

Engels, Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni kitabında der ki: Aile, özel mülkiyetin devamını sağlamak için icat edildi. Servet edinen erkeğin mirasının tek elden dağıtılmasını sağlamak, tek eşli evliliklerle servetin bölünmesini önlemek için aile şarttır. Foucault'ya göre bedenlerimiz ve üreme gücümüz, devletin en büyük kontrol alanıdır. Simone de Beauvoir ise kadınların evlilikle aileye ekonomik katkı sağlamak için ucuz iş gücü olarak sömürüye açık

hâle geldiğini söyler. Marcuse'ye göre aile, kapitalizmin en küçük fabrikasıdır; sürekli tüketici yetiştirir.

Geleneksel bakış açısının dışında çıcarsak, bir düğün sadece iki insanın mutlu yaşaması için atılan ilk adım değildir. Evlilik, kapitalizmin çarkını hızla döndürür. Düğün için yapılan alışveriş, bebek ürünleri, eğitim masrafları... Tüketim çarkına bitmek bilmeyen suyu taşır. Elbette burada evliliğe karşı olduğumu söylemiyorum. Gerçek aşkı bulup evlenmek, çocuk yapmak mutluluk kaynağı olabilir. Doğru eş, uygun ekonomik ve kültürel şartlarda, ruh eşini bulduğunda çok mutlu bir hayat yaşanabilir. Ama devletin evliliği sürekli teşvik etme sebeplerinden biri, bizim mutluluğumuz değil; tüketim çarkını hızlandırmaktır. Aile Yılı ilanı ve evlilik kampanyaları kapitalizme hizmet eder. Kızlar, siz siz olun: Gerçek aşkı ve ruh eşinizi bulana kadar, saçma kampanyalara aldanıp hemen evliliğe karar vermeyin.

Görsel: Yapay zeka tarafından oluşturulmuştur

‘Eve hapsolmayı kabul etmiyoruz’

Temizlik işçisi Emine
Antep

Ben Emine. 27 yaşında, iki çocuk annesi olarak size hayatımdan biraz bahsetmek istiyorum. On yıl önce evlendim. İki kızım var; biri dokuz yaşında, diğeri ise beş yaşında. Bir kadın olarak ekonomik özgürlüğümü kazanmak için işe başlama kararı aldım. Bu kararı alırken iş yükünün beni ne kadar zorlayacağını bilsem de üstesinden gelmek zorundaydım. Eşim asgari ücretle bir fabrikada işçi olarak çalışıyor. Evimiz kira ve çocuklarımız okula gittiği için onların okul ihtiyaçlarını karşılamakta oldukça zorluk çekiyorduk. Bu sebeple eşim çok zorlanıyordu ve tek başına onun geliri yeterli olmuyordu. Bu durum beni oldukça üzüyordu. Elimden geleni yapmak için bir okulda temizlik işçisi olarak işe başladım.

İki çocuğumla birlikte sekiz saatlik çalışma saatine uymak zorunda kalıyorum. Her gün sabah saatlerinde uyanıp iki çocuğumla çalışmaya gidiyorum. Bir kadın olarak iyi bir anneyim yanında iyi bir çalışan olma gibi sorumluluklarla karşı karşıyayım. Kadının iş hayatında yerinin olmadığını söyleyen birçok insanla karşılaşıyorum ve bu durum beni oldukça üzüyor. İş yerinde yaşanan zorluklar bir yana, çocuklarımı bırakacak bir yer olmadığı için onları yanımda götürmek zorunda kalmam beni oldukça zorluyor. Devletin çalışan annelere sunabileceği bir destek olmadığından, çalışan kadının yükü oldukça fazlalaşılıyor. Çevremizde gördüğümüz gibi birçok kadının çalışmama sebebi, çocuklarını bırakacak bir yer olmamasıdır. Bu sebeple kadınlar, çocuklarına bakabilmek için eve kapanmaya, istediklerini alamamaya, düzenli bir hayat yaşayamamaya ve sadece eve gelen asgari ücretle yaşamaya mahkum oluyor.

Çalışan annelere kolaylık sağlamak ve bu sorunu ortadan kaldırmak için devlet, her mahalleye, her iş yerine kreşler

açmalıdır. Ayrıca bu kreşler ücretsiz olmalı ki kadınlar rahatlıkla çalışabilsin, istediklerini alabilsin, düzenli bir hayat yaşayabilsin, en önemlisi de ekonomik özgürlüğüne kavuşup hayatını sorunsuz bir şekilde geçirebilsin.

Fotoğraf: Pexels

Neslihan Karyemez
İstanbul- Küçükçekmece

Ekonomik sıkışmışlık, hayat pahalılığı ve ağır iş koşulları Türkiye’de milyonlarca kadının gündelik hayatını kuşatıyor. Bir yandan fabrikada üretim bandında, bir yandan evde çamaşır ve bulaşık yığınlarının başında, bir yandan da çocuklarının dersleriyle ilgilenirken yılları geçiyor kadınların. Devletin “aile yılı” dediği, emekçi kadınlar için geçim derdi, baskı, düşen omuzlar anlamına geliyor.

Lavin, iki çocuk annesi bir işçi kadın. Sabahın beşinde kalkıp vardiya gidiyor, akşam eve döndüğünde ev işleriyle boğuşuyor. Küçük kızı belediye gündezi bakımevine gidiyor, büyük kızı ise ilkököl ikinci sınıfta. Çocuklarının eğitim masrafları nedeniyle çalışmak zorunda olduğunu söylüyor Lavin: “Çalışmazsam ne kitap alabilirim ne de küçük kızımın kreş parasını ödeyebilirim. Çalıştığım için karşılayabiliyorum ama etrafımda birçok anne var, kitap alacak paraları yok. Ben bazen başka çocuklara da destek olmaya çalışıyorum. Çalışmasam kendi çocuğuma bile yetemem.”

‘Sekiz saat işte, dokuz saat evde çalışıyorum’

Lavin’in günleri aralıksız çalışmakla geçiyor. Fabrikadaki sekiz saatlik vardiya, yol ile on saate çıkıyor. Eve gelince bitmeyen işler başlıyor: “İş yerinde sekiz saat boyunca tempolu çalışıyoruz, ter içinde kalıyoruz. Üstüne eve gelip tekrar çalışıyoruz. Düzenli uyku, düzenli beslenme sağlıklı yaşamın en temel koşulları ama çalışan anneler için bu mümkün

Bir döngü hikayesi:

Kadın işçinin emeği ucuz, saçı süpürge

değil. Evde bütün işler seni bekliyor. Bedenim ‘dinlen’ diyor ama sorumluluklarımı erteleyemem. Vardiyalı çalışıyorum. Bu hafta gündüz vardiyasındayım. Sabah beşte kalkıp işe gidiyorum. Eve geldiğimde ‘biraz uyuyayım’ diyorum ama çocukların okuldan geleceği, yemek yapılması gerektiği aklıma geliyor. Gece yarısı uyuyabiliyorum. Eve geldiğimde dokuz saat daha çalışıyorum. Temizlik, yemek, çamaşır, çocukların dersleri derken taş çatlasa beş altı saat uyuyabiliyorum. Boyun fıtığı başladı. Uykusuzluktan baş dönmeleri yaşıyorum. Omuzlarımı kaldıramaz hale geldim.”

Eğitim yükü velilerin sırtında

Çocuklarının eğitimi için yaptığı harcamaları anlatırken yüzünde yorgunluk ama aynı zamanda öfke var: “Ben yatılıda okudum, o zaman devlet ailelerimizden hiçbir şey istemezdi. Şimdi kreş araç ve gereçleri için 10 bin lira, kitaplara 3 bin lira, aylık kreş ücreti için 2 bin lira, ilkököl için 6-7 bin lira harcadım. Bir de sürekli peçete, ıslak mendil gibi malzemeler isteniyor. Sınıflar 50 kişilik, öğretmen ne kadar ilgilenebilir ki? Eğitim tamamen ailenin sırtında.” Lavin, yeni okulların yapılması, sınıflarda öğrenci sayısının azalması ve ataması yapılmayan öğretmenlerin göreve başlaması gerektiğini söylüyor.

İşçiler birbirleriyle yarıştırılıyor

Lavin, üniversite mezunu olmasına rağmen atanamadığını, bu yüzden fabrikada çalıştığını söylüyor. Fabrikada koşulların ağır, işçilerin ise sürekli baskı altında olduğunu anlatıyor: “Görünürde sekiz saat çalışıyoruz ama

işte tutunabilmek için çok daha fazlasını yapmak zorundayız. Müdürün gözüne girebilmek için herkes birbirini geçmeye çalışıyor. Asıl üretimi yapan işçi, çalışmayan şeften ya da takım liderinden daha az maaş alıyor. Bu, insanları birbirine düşürüyor.”

Lavin, aile yılı açıklamalarına ise tepkiyle karşılık veriyor: “Bence aile dediğimiz şey kalmadı. Sağlıklı bir ailede, çiftler aldığı maaşla evi geçindirebilmeli. Maaşların aileyi geçindirebilecek düzeye çıkması gerekiyor. Kadınlar erkeklerle eşit ücret almalı. Ücretsiz kreşler çoğaltılmalı, okul sonrası etüt merkezleri açılmalı. Ev işleri toplumsallaştırılmalı. Ancak o zaman aile yapısı korunabilir.”

Aile yılında, aile içi şiddetin de bitmediğine ve hatta katmerlendiğine dikkat çeken Lavin, bu artışların ekonomik koşullarla da bağlantılı olduğunu söylüyor: “Geçinememek en büyük neden. Halkın yüzde 80’i barınmıyor, beslenemiyor, dinlenemiyor. Tatil yapamıyoruz, ailemizle zaman geçiremiyoruz. İnsanlar ailelerine yabancılaşıyor.”

İşçilerin talepleri acil ve bütüncül

Lavin’in sözleri, tek bir annenin bireysel hikayesi değil; Türkiye’de binlerce kadının ortak deneyimi. Bir yandan işte performans baskısı, bir yandan evde tükenmeyen yük, bir yandan çocukların eğitim masrafları... Lavin, taleplerinin orta vadede değil, işçiler için acil olduğunu ifade ediyor: “Çalışma saatleri azaltılmalı. Haftada beş gün çalışılmalı, iki gün izin olmalı. Bir kişinin maaşı tüm aileyi geçindirmeye yetmeli. Asgari ücret yoksulluk sınırının üstüne çekilmeli.”

Görsel: Yapay zeka ile oluşturuldu

Metal işçilerinin mücadelesi: Emeğin, ekmeğin, onurun mücadelesi

2015 metal grevi yalnızca toplu sözleşme kavgası değil, Bursa'da başlayıp onlarca fabrikaya yayılan büyük bir dalgaydı. Patronun da patron sendikalarının da ezberlerini bozdu. Renault, Tofaş, Coşkunöz'de binlerce işçi üretimi durdurdu. "Biz varız, söz bizim" dediler. Tezgahların başından çıkıp direniş alanına gelen kadınların kararlılığı ile büyüyen bir mücadele oldu. Ve bu direniş ruhu bir gerçeği hatırlattı: Emekçiler ayağa kalktığında hiçbir sözleşme dayatması kader değildir.

Bugün yeniden MESS sürecindeyiz. Patronlar yine aynı, talepler benzer, yaşam koşulları daha ağır... Ücretleri baskılamak, esnek çalışmayı yaymak, zamları enflasyonun altına gömmek, işçi ve emekçileri mahkûm ettikleri sefalet ücretleri ve görmezden geldikleri işçi kadınlar.

2015'in rüzgârı hâlâ kulaklarımızda. Umud hâlâ var; mücadelenin ve direnişin ayak sesleri duyuluyor. Bu dönemde işçi kadınlar açısından tablo giderek daha yakıcı hale geliyor.

Kadın emeği görünmezleştirilirken kadınların yükü iki kat artıyor, kreş hakkı yok, eşit işe eşit ücret kâğıt üstünde, işten atılma tehdidi, bakım yükü, sefalet ücretlerine mahkûm edilen işçi ve emekçiler... Bu tablo içerisinde kadınların sesi çoğu kez bastırılmak isteniyor.

2015, işçi ve emekçilere bir şey daha öğretti; kadın işçiler sahneye çıktığında mücadele başka bir güç kazanır ve direncin rengi değişir. O yüzden metal işçisi kadınların talepleri net ve meşru.

Biliyoruz ki bu talepler yıllardır sözleşme dönemlerinde fillerin oturduğu pazarlık masalarında değil, işçi ve emekçilerin mücadelesi ile kazanılır. Üretimi durduran bir irade olmadan MESS geri adım atmaz, bu yüzden ki bu sadece bir toplu sözleşme değil, emeğin, ekmeğin, onurun mücadelesidir.

Kadın işçilerin ilk talebi güvenli bir işyeri. Fabrikalarda taciz yaygın ve özellikle amir konumundakiler olduğunda, kadınlar kendilerini koruyacak hiçbir mekanizma bulamıyor. Susturulma, işten atılma, yalnız bırakılma korkusu... Bu yüzden kadınlar hem tacizi önleyecek mekanizmalar hem de işçiyi koruyacak yaptırımlar istiyor.

İkinci talep ise regl izni. Ağrılarla, sancıyla iki büküm çalışmak zorunda bırakılan binlerce kadın işçi, bunun artık görmezden gelinmesini kabul etmiyor.

Kadın işçilerin yıllardır dile getirdiği ama hâlâ karşılanmayan bir diğer hak ise kreş. Yasalarda yer almasına rağmen fabrikalar bunu yok sayıyor. "Çalışmak için kimseye muhtaç olmak istemiyorum" diyen kadınların sesi artık sözleşme masasında duyulmak zorunda.

Ücret konusunda ise tablo açık: Kadınlar hem "eşit işe eşit ücret" istiyor hem de gerçek bir güvence. Aynı bantta aynı işi yapan kadınlara düşük ücret verilmesi, patronların devasa kârlar yaparken işçiyi sefalet zammını hak görmeleri, patronlara vergi afları bol keseden yapılrken vergi kesintileri ile işçilerin maaşının yılın yarısında kuşa dönmesi...

Tacize karşı mekanizma, regl izni ve yüzde 75 zam istiyoruz

 Kocaeli'den Ford işçisi

5 yıldır Ford'da çalışan genç bir kadın işçiyim. Bana taleplerim sorulduğunda aklıma ilk gelen şey güvenliğim oluyor. Çünkü fabrikalarda da taciz oldukça yaygın ve eğer bunu size yapan amiriniz ise, bir karşı çıkma mekanizmanız yok. Diğer bir talebim ise regl izni olurdu. Bunun da sebebi o ağrılarla işe gelip iki büküm çalışmak zorunda olmamız. Bir işçi kadın olarak

aynı zamanda emeğimin karşılığı olan ücreti de almak istiyorum. Bazı arkadaşlar buranın ağır sanayi olmasından ötürü düşük ücret aldıklarını, sebebinin kadınlar olduğunu söylüyorlar. Bu tamamen bir safsata. Çünkü hepimiz aynı işi yapıyoruz ve kadın erkek ayırt etmeden emeğimizin karşılığını almak için birleşmek zorundayız.

Bizim fabrikamızda 2015'te olan bir eylemden tüm eski işçiler bahseder, kimi iyi der, kimi kötü der. Ama bir gerçek var ki o dönem birçok hak kazanılmış. Sözleşme 2 yıla indirilmiş,

bir dönem verilen altınlar o dönemden sonra verilmiş. Yani kısacası patron, işçi tekrar birlik olur diye korkup birçok talebi de yerine getirmiş. Geçtiğimiz yıllarda ek zam eylemlerinde fabrikadaydım ve ben de bir yerlere ek zam yazdım. Bizim bu sözleşme sürecinde de böyle bir ruha, böyle bir birliğe ihtiyacımız var. Ancak böyle bir ruh ve birlikle taleplerimizi elde edebiliriz ve emeğimizin karşılığını alabiliriz. Sendikanın sunduğu tas-lak bizim taleplerimizi göstermiyor. Biz en az yüzde 75 zam diyoruz, taleplerimize sahip çıkmalıyız.

Yasal hakkımız olan kreş desteği hemen şimdi!

 Bursa'dan metal işçisi

Sözleşme süreci geliyor. Altı yıldır aynı talebi dile getiriyorum: Yasal hakkımız olan kreş desteği. Çalışma motivasyonumun tek kaynağı buydu ama ne yazık ki bu yıl da sesimize kimse kulak vermedi. Bu durum hem çok acı hem de çok üzücü. Günümüz şartlarında eşlerin karşılıklı çalışması bir tercih değil, zorunluluk. Artık anneanne-babanne torun bakmıyor. Bu durumda biz kadınlar, yasaların bize tanıdığı kreş hakkını yok sayan patronlara yeniden hatırlatmak zorunda kalıyoruz. Fakat öncülük eden birileri olmayınca işimiz zorlaşıyor, hatta ses

çıkarınca susturuluyoruz. Mücadele edecek umut bırakılmaması, kimsenin bu konuyu gündeme almaması, yer bile vermemesi gerçekten yaralayıcı. Yine de "bir gün" diyerek umudumu koruyorum.

İşçinin vergi yükü kaldırılmalı Bir diğer mesele de zamlar. Bence zamdan önce işçinin sırtındaki vergi yükü kaldırılmalı. Vergi patrona uygulansın, işçiden değil. O zaman işçiler cüzi bir zam talep etse bile her ay ne alacağını bilir. Şu an bir ay 50, ikinci ay 45, sonra düşüş... Hesap yapamıyoruz. Bordroda bir sürü kesinti var, çalışanların çoğu bunu çözemiyor. Oysa üstüne gidilse oturmamız bekleniyor. Aldığımıza şükredip çözilemeyecek sorunlar değil. Benim gibi düşünen pek çok işçinin destek vereceğine eminim, yeter ki biri öncülük etsin. Özetle

çok zam değil, vergi yükünün kaldırılmasını istiyorum. Ayrıca çalışabilmek için kimseye muhtaç olmak istemiyorum. İşyerimin sağlayacağı destekle, çocuğumu güvenle kreşe emanet etmek istiyorum. Bir gün sesimin duyulacağına, "Neden bunun üzerine gitmiyoruz?" diye soracak birinin çıkacağına inanıyorum.

Sendika meselesine gelince... Sendikanın gerçekten işçinin arkasında olduğuna emin olmak istiyorum. Madem sendika işçi için var, neden işçiler kendini yalnız hissediyor? Bu soru işçilerin kafasında neden yer ediyor? Sendikanın bu durumu sorgulaması gerektiğini düşünüyorum.

Fotograf: Evrensel

'Metal fırtınada birlikte hareket etmemiz sonucunda kazandık'

 Tuzla'dan metal işçisi

Ben yaklaşık 15 yıldır metalde çalışan bir işçiyim. Fabrikamız sendikalı. Ben buraya girdiğimde sendika henüz işyerine yeni girmişti ve ilk toplu iş sözleşmesini yapmıştı. İşçilerin güveni tavan yapıyordu. Birlikte hareket etmenin sürekli önemi üzerinden tartışmalar sürüyordu. Ben de 6 yıl çalıştıktan sonra bu işyerine temsilci oldum. O sıralar ortalık biraz karıştı, işten atılmalara başlamıştı. Toplam 3 temsilci vardı ve ben bir şeyler yapalım deyince temsilciler itiraz ediyordu. Benimle de çok uğraştılar ama ben hiç geri adım atmadım. Sağ olsunlar işçi kadınlar da hep yanımda yer aldılar. İşten atılmaların önüne geçmeye çalışırken metal fırtına (2015) başladı ve bizim birlikte hareket etmemiz sonucunda kazandık. Yemekhane eylemleri, alkışlı protestolar derken sendika bize müdahale etti. Ama biz bunun karşısında metal işçilerinin grevinden aldığımız güçle "sendikadan istifa ederiz" deyince geri adım atıldı ve biz kazandık.

Barişın gerçek izleri yanı başımızda

Esin Coşkun

Elazığ

Kürt sorununa dair tartişmalar, uzun yıllardır Türkiye'nin gündeminde yer alıyor. Bu tartişmaların seyrine baktığımızda, genellikle devletin resmi politikaları, siyasi partilerin pozisyonları ya da uluslararası görüşmeler ön plana çıkıyor. Oysa barışın gerçek anlamda toplumsallaşabilmesi için yalnızca siyasal aktörlerin değil, işçi sınıfının ve emekçi kadınların taleplerinin bu sürece yansması gerekiyor. Çünkü barış yalnızca silahların susması değil; halkların eşitliği, emekçilerin haklarının güvence altına alınması ve kadınların sözünün toplumsal yaşamda belirleyici bir yer edinmesidir.

İşçi ve emekçi kadınlar merkezde olmalı

Bugün hem Kürt hem de Türk işçi ve emekçi kadınlarının gündelik yaşamında ağırlaşan sorunlarına baktığımızda, savaş ve çatışma ortamının yükünü en çok onların taşıdığını görmek mümkün. Yoksulluk, işsizlik, güvencesizlik ve ev içi angarya, savaşın yarattığı yıkımla birleştiğinde kadınların yaşamını katmerli bir biçimde zorlaştırıyor. Bu nedenle barış tartişmalarında onların sesi, yalnızca bir katkı değil; bizzat sürecin merkezinde olması gereken bir güçtür.

Barış mücadelesinin bir başka boyutu ise demokrasi meselesidir. İşçi ve emekçilere, sendikal haklara, düşünce ve ifade özgürlüğüne dönük saldırılar artarken barışın yalnızca ulusal sorunla sınırlı olmadığını görmek gerekir. Demokrasinin baskılandığı

bir ülkede, halkların eşit ve özgür bir biçimde bir arada yaşaması da mümkün değildir. Bu nedenle barış tartişmaları işçilerin, emekçilerin ve özellikle de kadınların demokrasi talepleriyle birleştiğinde gerçek anlamına kavuşabilir.

Önceki sayımızda da vurguladığımız gibi «Barışın adı yoksa, emekçi kadınların sözü olmalı» Bu söz yalnızca bir slogan değil; barış sürecine emekçi kadınların bakışını ve taleplerini taşıyan güçlü bir çağrıdır. Çünkü kadınların söz hakkı, barışın toplumsallaşmasının anahtarıdır. Kadınların barışa dair talepleri, sadece çatışmaların son bulmasına değil; eşit işe eşit ücret hakkından şiddetsiz bir yaşam talebine, demokratik hakların genişlemesinden özgür bir toplumsal düzen arayışına kadar uzanan geniş bir çerçeveyi ifade eder.

Dolayısıyla barış tartişmalarını yalnızca siyasi masalarda yürüyen müzakerelerle sınırlı görmemek gerekir. Mahallelerde, fabrikalarda, üniversitelerde ve kadınların yaşamın her alanında verdiği mücadelelerde de barışın gerçek izlerini bulmak mümkündür. Örgütlü tartişmalar, kadınların deneyimleriyle birleştiğinde, barış mücadelesi çok daha güçlü bir toplumsal dayanak kazanacaktır.

Bugün yapılması gereken barış sürecine dair tartişmaları, emekçi halkın ve özellikle kadınların gözünde ele almak, onların gündelik yaşamda yaşadığı sorunları ve mücadelelerini görünür kılmaktır. Çünkü barışın gerçek adı onların sözlerinde, taleplerinde ve ortak mücadelesindedir.

Fotoğraflar: Ekmek ve Gül

Atölyemizden izlenimler

Savaş ve barış meselesinden uzakta mıyız?

Yeldeğirmeni Ekmek ve Gül Grubu
İstanbul-Kadıköy

Kadınların barış ve savaşa dair düşüncelerini anlamak için yaptığımız sokak röportajlarında, bu konuların genellikle soyut, bizden çok uzakta bir mesele olarak görüldüğünü fark ettik. “İyilik, güzellik içinde yaşayalım, kimse kimseyi incitmesin” dilekleri hakimdi. Çoğumuz bu konuları takip etmekten yorulmuş, hatta “en iyisi soyutlanmak” demeye başlamıştık. Aslında bu, bize dayatılan bir bakış açıydı: “Bu konular sizden çok uzakta, kafa yormayın. Yorarsanız da bir işe yaramaz. Zaten hayatınızda yeterince sorun var, onlarla uğraşın.” Biz de tam da bu algıyı sorgulamak için bir araya geldik: Gerçekten de hayatımızdaki sorunlar savaş ve barış meselesinden çok mu uzak?

Öncelikle gündelik hayattan çekilmiş kedi, köpek, insan fotoğraflarına baktık. Fotoğrafların bizde uyandırdığı duyguları paylaştık; ardından günlük hayatımızda benzer duyguları hangi anlarda hissettiğimizi konuştuk. Birimiz “İşe gitmediğim için huzurlu hissettiğim bir anı hatırladım” dedi. Birimiz “İş yüküm fazla, her şeyi halledemem; daha az işe yapıp birtakım şeylere de es vermeliyim” diyerek kendini telkin ettiği bir anı paylaştı. Böylece heyecan, huzur, yorgunluk, güçlülük, hayalperestlik, sıkışmışlık gibi birçok duygunun hayatımızda ne kadar yer tuttuğunu gördük.

Ardından kurgu bir mektup geldi: Tanımadığımız bir akrabamızdan 1,6 trilyon lira miras kalmıştı. Hepimiz bu parayla ne yapacağımızı düşündük ama tahayyül etmekte zorlandık. “Kaç sıfır var, kaç dolar ediyor, Kadıköy’de kaç ev alınır?” diye hesap yapan da oldu. Kimimiz ev alıp ailesini

güvenceye almak istedi, kimimiz yurt dışında doktora programına yazılmayı hayal etti. Babamıza hasta bakıcı tutmayı düşündük: “Hepsiyle

gram altın alsak ekonomi çöker mi?” diye takıldık. “Şoför tutardım ama şoföre de güven olmaz, Bihter Ziyağil’in başına geleni biliyoruz” diyerek gülüştük. Hepimiz, aslında geleceğe dair bir güven arayışına girmiştik.

Tam da bu güven ihtiyacını konuşurken içimizden biri çocukluğundan bir anısını paylaştı: “Annem işe giderken hep ‘Bugün işe gitmesen olmaz mı?’ derdim. Annem de ‘Sahibi kızar, olmaz’ diye yanıt verirdi. Bana ileride ne işe yapmak istediğim sorulduğunda, ‘Sahip olacağım’ derdim. Sahip olup anneme izin verecektim.” Hayali mirasın bizde uyandırdığı güven arayışı, aslında hayatımızın en somut yerinden çıkmıştı: Çocukken bile güvencesizliği, başkalarına bağımlı olmayı, çalışmanın ağırlığını hissetmiştik.

Sorulardan uzaklaşmayalım

Biz hayallere dalmışken öğrendik ki bu 1,6 trilyon lira, aslında Türkiye’nin 2025 yılı için ayrılan “savunma” harcamalarıymış. O an anladık ki savaş ve barış hayatımızın tam ortasında duruyor. “Halkın güvenliği” için denilen bütçeler, hayatlarımızda güvensizlik içinde yaşamamızın sebebi oluyor. Yoksulluk, işçi çocuklarının geleceksizliği, borçlar, güvencesizlik... Hepsi savaş politikalarıyla kesişiyor. “İyilik, güzellik içinde yaşayalım” dileklerinin bizi sorulardan uzaklaştırdığını; sorulardan uzaklaşmanın ise umutsuzluk getirdiğini konuştuk. Sonunda şunu söyledik: O halde soru soralım.

Bu atölye burada bitmedi; aslında başka atölyelerin başlangıcı oldu. Kafamızda yeni sorular oluştu: Dışa bağımlılık gerçekten nedir, sınırlar kimin güvenliği için vardır, NATO gibi uluslararası örgütler kimlerdir, halk kendi barışı için nasıl mücadele eder, milliyetçilik ve din barış talebini nasıl etkiler?

Bu sorular kafamızda bulutlandı. Yanıtları birlikte düşünmeye ve konuşmaya bulutları dağıtmaya devam edeceğiz.

Adaletin izinde 10 yıl: Kararlılıkla süren bir mücadele

Av. İlke Işık

Tam on yıl öncesinden bahsedeceğim. Kürt sorununda çözümün ve barışın konuşulduğu 2015 yılı aynı zamanda seçim yılıydı ve Haziran 2015 seçimleri AKP'nin kaybettiğini gösteriyordu. Burhan Kuzu "Kaos mu istiyorsunuz, buyurun size kaos" sözleri ile ifade etmişti seçim sonuçlarına ilişkin iktidarın öfkelerini. Çözüm ve barış için kurulmuş tüm masalar hızlıca devrildi. Bölge büyük bir çatışma ve savaş içerisinde girdi yeniden. AKP kaybettiği seçimi kabul etmiyor, yeni bir seçim istiyordu. İşte 10 Ekim 2015 günü gerçekleştirilen katliam bu kararlığın en zalim haliydi.

"Savaş ve çatışma olmasın, barış istiyoruz" demek için emek, meslek ve demokrasi örgütleri Ankara Garı'nda başlayıp Sıhhiye Meydanı'nda sona erecek miting için Ankara Valiliğine başvuru yaptığı anda ülkede ve Ortadoğu'da IŞİD tehlikesi de kol geziyordu. On yıldır devam eden yargılama sırasında dosyaya gelen belgeler, deliller IŞİD'in katliam yapma hazırlığında olduğuna işaret ediyordu ve dahası bu bilgilerin hepsi ülkenin tüm emniyet teşkilatının istihbaratlarından oluşuyordu. Buna karşın tertip komitesi bilgilendirilmedi, miting için azami güvenlik önlemleri alınmadı ve canlı bombaların Antep'ten Ankara'ya gelmesi ve katliamı gerçekleştirmesinin koşulları sağlandı.

İktidarın tanımadığı bir seçim ile hiçbir somut dayanağı olmaksızın

belirlenmiş yeni seçim arasında yaşanmış bu katliam, aradan geçen on yılı belirledi. İnatla, sabırla, büyük bir dirayetle adalet mücadelesi sürüyor. Çocuklarını, eşlerini, sevgililerini, yoldaşlarını kaybedenlerin, katliam gününde tanık oldukları ile yaşamaya devam etmeye çalışanların her duruşmayı takip ettiği, "Adalet istiyoruz" sözlerini hayatlarının devamının sebebi yaptıkları bir mücadele...

Sanık IŞİD'lilerle burun buruna geçen duruşmalar da yaşandı. Katliamın failleri acıları kaşıyıp kıskırtmaya çalıştı; katliam günü alanda olmayan devlet polisleriyle, kalkarıyla her duruşmada yer aldı. Anmaların ardından gözaltına alındı insanlar, memuriyetten atılanlar oldu, cezaevlerinde yattı babaların bazıları. Baskılar adalet mücadelesinden geri adım attırmadı kimseyi.

Ve kadınlar, en çok konuşmamız gerekenler. Böyle ağır bir davanın, zorlu bir ceza dosyasının avukatları da kadınlardı. Kendi meslektaşlarının bile "Kadınlar bu işi zor yapar" dedikleri noktada on yıldır süren kolektif bir çalışma sürdürdüler.

Davanın sahipleri de kadınlardı çoğunlukla. Ülkenin dört bir yanından yitirdiklerinin fotoğraflarını göğüslerinde taşıyarak geldikleri her duruşma, ülkenin dört bir yanına adalet çığlıklarını ulaştırdı. Yitirdikleri için istedikleri, talep ettikleri adalet ülkede gün be gün yok olan, ulaşılması olanaksız hale getirilmek istenenin de mücadelesiydi.

Adalet için yıllarca Ankara'yı yol etmek, hiçbir duruşmayı kaçırmadan izlemek neden zorunluydu? Neden başına böyle korkunç bir şey gelenler

adaletle güvenip sonucu kısmen bir sükunetle bekleyemiyordu bu ülkede? Katliamda sorumlulukları olanlar, bu sorumluluklar açığa çıkmasını diye kurmuştu tüm yargı mekanizmasını. İnsanlığa karşı suçtan IŞİD'e verilen beraat kararı, on yıl önce IŞİD'lileri "öfkeli çocuklar" olarak isimlendiren zihniyetin hâlâ aynı noktada olduğunu gösteriyor.

Kızlarından öğrendikleri ile mücadele ettiklerini söyleyen kadınlar, kızlarının ardından gururla gittiklerini söylediler. Barış istediklerini ve kimsenin burnunun kanamadığı bir ülke hayal ettiklerini tane tane ifade ettiler. Kızlarından öğrenen kadınların davası bu dava bir yandan da. Kızları kadın cinayetlerine karşı eylemler örgütleyen kadınlardı, savaşa karşı mücadele eden kadınlardı, kadınların eşit haklara sahip olduğu bir ülke için çaba harcayan kadınlardı. Katliam günü yere düşen bayraklar, pankartlar şimdi annelerinin, kız kardeşlerinin, yoldaşlarının elinde.

Bir ülkeyi katliamla teslim almaya çalışan iktidar bunu başaramadı. Kimse konuşmasın, kimse itiraz etmesin, tek bir adam her şeye karar versin, hayat böyle sürüp gitsin istiyor ama başaramıyorlar.

En çok da kadınlara parmak sallıyorlar. 10 Ekim Ankara Katliamının adalet mücadelesinde kadınların belirleyici olması rastlantı değil o nedenle. Bu nedenle susmayan, adaleti her koşulda ve şartta isteyen bu toplum, on yıldır ülkenin dört bir yanında süren bitmeyen mücadele eden kadınlar da demek bir yandan. Yani ülkenin tüm kadınları...

'Acının içinden filizlenen mücadelemiz'

Evrım Pınar Mak
İzmir

Bugün size kalbimin en derininden yazıyorum. Biliyorum ki bu satırları okuyan her bir kadının yüreğinde, benim yaşadığım acılara benzeyen izler vardır. Biliyorum ki benim kederim bu satırlara sığmayacak kadar derin; kelimeler ne kadar çoğalsın da yüreğimdeki boşluğu anlatmaya yetmeyecek kadar ağırdır. Ama yine de kalemime sarılıyorum çünkü acılar paylaştıkça hafifler, yüzleşildikçe iyileşir; suskunluk ise sadece yarayı derinleştirir.

Ben Evrim Pınar Mak. 2015 yılında Ankara Gar Katliamı'nda yaşamını yitiren 103 barış şehidinden biri olan Mesut Mak'ın eşiyim. Mesut barış, demokrasi, emek için oradaydı. O gün ülkenin başkentinin ortasında iki bomba patladı ve benim hayatım altüst oldu. Kızım babasını, ben ise hayat arkadaşımı kaybettim.

İlk günlerde hayata nasıl tutunduğumu anlatmam güç. Küçük kızım, korkuyla gözlerimin içine bakıp, "Anne, sana da bir şey olursa ben ne yaparım?" diye sorduğunda anladım: Güçlü olmak benim tercihim değil, yazgımdı. O günden bu yana geçen on yıl, ardımızda eksik bayram sofraları, yarım kalan okul törenleri, yalnız geçirilen günlerle doldu. Hiçbir şey o boşluğu doldurmadı, dolduramayacak da. Ama biz yine de hayata sırt çevirmedik; birbirimize tutunarak ayağa kalktık. Çünkü biliyorduk ki yaşamak ve direnmek, Mesut'un hayalini kurduğu barışa sahip çıkmanın tek yoluydu.

Bu yıllar bana bir gerçekçi öğretti: Biz kadınlar, savaşların, şiddetin ve yoksulluğun en ağır yükünü taşıyanlarız. Kaybeden hep biz oluruz ama hayatı yeniden kurmayı da en çok biz biliriz. Bugün Ortadoğu'da hâlâ süren savaşın kadınların ve çocukların hayatında açtığı derin yaraları gördükçe, acımın sadece bana ait olmadığını, tüm kadınların ortak kaderi olduğunu daha derinden hissediyorum.

Daha yasımızı tutamadan adalet için mahkeme salonlarına koştuk. Katillerle aynı havayı soluduk, acımıza sırt dönenlerle göz göze geldik. Öfkemizi yuttuk ama başımızı eğmedik. Çünkü biliyorduk ki adalet arayışımız yalnızca bizim değil, gelecek nesillerin de davası.

Bugün, on yıl sonra acım hâlâ taze. Ama bu acının içinden filizlenen şey mücadelemizdir. Çünkü biz kadınlar susmadığımızda, birbirimizin ellerini tuttuğumuzda, örgütlendiğimizde daha güçlü oluyoruz. Barışın kalıcı olması için kadınların sesi, kadınların iradesi şarttır.

Bu satırları yalnızca kendi hikayemi anlatmak için yazmıyorum. Sizlere şunu hatırlatmak için yazıyorum: Gücünüzün farkına varın. Çünkü biz yan yana geldiğimizde, hiçbir savaş, hiçbir zulüm, hiçbir adaletsizlik karşısında duramaz. Ekmek de bizimdir, gül de. Biz hem yaşamı ayakta tutacağız hem de eşit, özgür ve barış dolu bir dünya kuracağız. Mesut'un ve tüm barış şehitlerinin anısı bu yolda yaşamaya devam edecek. Kalbimle, dayanışmayla, sevgiyle...

Fotoğraf: Evrensel

Filistin için ne yapabilirim ki?

Ela Ava

2023 yılının ekim ayı yaşadığımız coğrafya ve dünya için adeta dönüm noktası oldu. Emperyalist ülkeler yeni Ortadoğu düzenini kurarken halklara ve özellikle kadınlara yeni kaftanlar biçmeye devam ediyor. Ortadoğu'nun yeniden şekillenmesi projesi sadece iki yılla sınırlı değil elbet. Yakın döneme baktığımızda pandeminin hemen ardından dünyada ortaya çıkan ekonomik sıkışmışlığı aşmak üzere emperyalist ülkeler harekete geçti. ABD ve Batılı müttefiklerinin tam desteğiyle yürütülen bu saldırganlık, bölgeyi yeniden dizayn etme, enerji koridorlarını güvence altına alma, pazar rekabeti, ticaret savaşları ve halkların direnişini kırma hedefini ilerletmeye çalıştı. ABD'nin vazgeçilmez bekçisi İsrail, Filistin'de soykırımı tarihteki en karanlık dönemine taşıdı. Milyarlarca dolarlık silah ve mühimmat, koşulsuz diplomatik destek ve uluslararası kurumlardaki aklamalar, bu soykırımın emperyalist merkezlerin onayı ve ortaklığıyla sürdürüldüğünü kanıtladı. Filistin'de soykırım, Suriye'de cihatçı HTŞ'nin ABD desteğiyle yönetimi ele geçirmesi, İran'a bombalar yağdırma, Lübnan'a düzenli saldırılar bütün bu düzenlemenin beraberinde geliyordu.

Tahribat sadece ölüm değil, toplumsal mücadelenin yok edilmesi

Savaşlarda ilk akla gelen şeylerden biri elbet ölüm, kadın bedeninin "ganimet" olarak sayılması, tacizler ve angarya ama İsrail aynı zamanda Filistinli kadınların yıllardırilmek ilmek ördüğü toplumsal yapıyı da hedef aldı. Okulların, hastanelerin, kadın sığınmaevlerinin, kültür merkezlerinin ve sivil toplum örgütlerinin bombalanması, kadınların kamusal alandaki varlığını ve politik örgütlenme olanaklarını ortadan kaldırmaya yönelik bilinçli ve aşamalı bir süreçti. Keza soykırım denilince kadınların ve hatta çocukların doğrudan hedef olduğu da ortada. Filistin'de yaşanan soykırım tüm Ortadoğu'yu etkilemeye devam etti.

Suriye'den Afganistan'a örülen karanlık

Suriye'de yıllardır süren emperyalist müdahale, ülkeyi cihatçı çeteler için bir üreme alanına dönüştürdü. ABD, AB ve körfezdeki gerici rejimler tarafından finanse edilen, eğitilen ve silahlandırılan gruplar, Suriye halkının geleceğini kararttı. Bu sürecin son halkası olarak Heyet Tahrir el-Şam (HTŞ) gibi El Kaide türevi yapıların Şam'da yönetimi ele geçirmesi, özellikle kadınlar için bir felaketin ilanıydı. HTŞ'nin ideolojisi, kadını kamusal ve politik alanın tamamen dışına iten Şer'i bir anlayışa dayandığından, kadınların seçme-seçilme hakkından farklı alanlarda aldıkları görevlere kadar tüm politik kazanımlarının yok edilmesi anlamına geldi. İstikrarsız politik dengeler ve yoksul-

'Dünyanın gözünün Filistin'e çevrilmesi; Fransa, İspanya ve İtalya'da Filistin mücadelesinin sesinin yükselmesi kadınların mücadelesiyle çok ilgili, çok iç içedir.'

luk döngüsü ise Suriye'ye emperyalizmin hediyesi oldu. Suriye'nin yeniden inşası farklı sermaye kesimlerine cazip geldi, el avuşturan sermaye grupları ise ilk olarak en ucuz iş gücü yani kadınlar üzerinde planlar yapmaya başladılar. Türkiye'de Anadolu Aslanları'nın Suriye'de tekstil atölyeleri açmak istemesi ve bunu kadın işçilerle yapmak istemesi bu adımlardan biriydi.

Emperyalizm demokrasi vaadiyle adım attığı her yeri karanlığa bıraktı. Tıpkı Afganistan'dan 2022 yılında çekilen ABD'nin ülkeyi Taliban'a bırakması gibi. Taliban bugünlerde halkın sesinin tamamen kısımış durumda. En son uygulamasıyla tüm kadın yazarların kitaplarının kaldırılması tarihte geldiğimiz noktanın en önemli hatırlatmaların-

dan biri. Afganistan'da kadın örgütlerinin tasfiyesi, ölüm ve ağır cezalar kadınları koca bir ülkede mahpusta bıraktı. Şimdi bugünlerde ABD yeniden Afganistan'da üstlerinin açılması gerektiğini söylüyor!

İran'da rejimle mücadele eden kadınlar, emperyalizmin yarattığı tahribatı da sırtlanmak zorunda kaldı. İran'a saldırı ve yaptırımlar silsilesinin sonucu kadınlar daha fazla yoksullaşmak olurken rejime karşı yükselen sesler daha sert bastırılmaya çalışıldı. İşçi mücadele önderi Şerife Muhammedi'nin idam kararı tam da bunun somut örneklerinden biridir.

Kürsüden lanet, soykırımı yol açanlara dostluk mesajı

Bir yandan da şu an Filistin'de bir holokost yaşanıyor. Bir yudum su için dünyanın gözlerine bakıyor Filistinli kadınlar, çocuklar.

Bu tablo karşısında devletler ne mi yapıyor? Somut verilerle ortaya koyalım. ABD, Çin, Almanya, İsviçre, Hindistan gibi birçok ülke İsrail ile ticareti sürdürdü. Bu ülkelerden biri de Türkiye'ydı. Türkiye, yıllarca İsrail'in en önemli ticaret ortaklarından biri olmuş, özellikle demir-çelik, otomotiv, tekstil, sebze-meyve ve inşaat malzemeleri gibi ürünlerin ihracatında ilk sıralarda yer almıştır. BM'nin İsrail'in ticaret verilerine dayanan tablosuna göre 2024'te İsrail, Türkiye'ye neredeyse 600 milyon dolarlık (yaklaşık 23,3 milyar lira) ihracat yaptı. Türkiye ise İsrail'in geçtiğimiz yıl en fazla ürün aldığı ülkeler arasında 2,8 milyar dolar (yaklaşık 110 milyar lira) ile beşinci sırada yer aldı. Türkiye Ticaret Bakanlığı her ne kadar, "2 Mayıs 2024'ten bu yana İsrail ile ticaret sıfır" dese de gerçeğin bu olmadığı ortada. Yani BM kürsülerinden Filistin'e destek çağrılar yapanlar ile İsrail ile ticareti sürdürenler aynı kişiler.

Mücadelemiz çok yönlü olmak zorunda

2023 yılından bu yana, Filistin'e destek ve İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırılarına karşı dünyanın dört bir yanında kitlesel protesto ve eylemler düzenlendi. Bu eylemlerde kadınlar, hem katılımcı hem de örgütleyici olarak ön saflarda yer aldı. 2024 yılının 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü eylemlerinde, özellikle Avrupa'da kadınlar, "Filistin özgür olmadan hiçbirimiz özgür değiliz" diyerek yürüdü. Filistin'e gönderilen destek filolarında kadınlar yer aldı. Bunların hepsi emperyalizme karşı mücadele anlamına geliyordu. Dünyanın gözünün Filistin'e çevrilmesi; Fransa, İspanya ve İtalya'da Filistin mücadelesinin sesinin yükselmesi kadınların mücadelesiyle çok ilgili, çok iç içedir.

Bugün Türkiye'nin sadece ticaret hacmi değil, bir NATO ülkesi olarak var olması ise kadınların yaşadığı birçok sorunla çok ilgili. Sadece bir örnek verelim; 2024 yılı için Türkiye'nin savunma ve güvenlik sektörü için ayırdığı toplam bütçe, Savunma Sanayi Destekleme Fonu da dahil edildiğinde 1 trilyon 133 milyar 5 milyon liraya (dönemin kuruyla yaklaşık 40,5 milyar dolar) ulaşmıştır. Bu ne demek? Çocukların bir öğün ücretsiz yemek hakkının gasbı, kadınlara açılmayan sığınmaevleri, kamusal harcamalardan kesilip bütün yükün kadınların üzerine yıkılması, servis hakkının gasbı, kreş talebinin görmezden gelinmesi demek. Bugün uğruna mücadele ettiğimiz tüm talepler, emperyalizmle mücadeleyle çok alakalı çok ilgili bir yere oturuyor. O yüzden mücadelemizi çok yönlü ve bütünlüklü örmemiz düne göre daha acil, daha gereklidir.

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

Bir öğün ücretsiz, sağlıklı yemek için mücadeleye devam

Seren Akkaya
Ankara- Sincan

Okulların ikinci haftası Eğitim Sen Ankara 4 No'lu Şubesi, Sincan'da Ulubatlı Hasan İlkokulu önünde bir basın açıklaması düzenledi. Biz de bu basın açıklamasına katılan veliler ile eğitim masraflarını, yaşadıkları zorlukları konuştuk. Öncelikle bu mahallenin koşullarından bahsetmek gerekir. Ulubatlı Hasan Mahallesi Sincan Fatih'te bulunan, çoğunlukla işçilerin yaşadığı, bir bölümünde gecekonduvarın olduğu bir mahalle. Sincan OSB'de ortalama ücretlerin 25-30 bin lira bandında olduğu düşünüldüğünde Ulubatlı da yoksulluğun hissedildiği bir mahalle oluyor. Bizim karşılaştığımız kadınların çoğu çocuklarının küçük yaşta olmasından kaynaklı çalışmadıklarını ve tek maaşla geçinmeye çalıştıklarını ifade ediyor. Evlerini kendi yapmış olan aileler «en azından kira derdimiz yok» diyerek bir teselli arıyor.

İlkokul velilerinin en çok zorlandığı konulardan biri çocukların beslenmesi. Bir veli bir poğaça ve ayran almanın 60 lira olduğunu ifade ediyor. Okulda kantin desteği veriliyor olmasına rağmen çocuğun beslenmesine yetişemediğini, özellikle sağlıklı bir beslenme imkanı sunamadığını ifade ediyor.

Çocuklar ekmekle besleniyor

Başka bir veli ise üç çocuğunun da okul çağında olduğunu ve hepsine yetismekte çok zorlandığını anlatıyor. Çocuklardan biri ortaokula giderken diğer ikisi ilkökula. Yalnızca beslenme değil, kırtasiye masraflarının da sonunun gelmediğini ifade eden veli, «Her hafta okuldan başka bir şey istiyorlar. Bitti desek bir hafta sonra boya ondan sonra kitap masrafı çıkıyor» diyor. Çocukların bu yaşta sağlıklı beslenmesi gerektiğini vurgulayan veli, çocukların ekmekle beslendiğini, poğaça ile karınlarını bile doyuramadıklarını ama buna mecbur kaldıklarını ifade ediyor.

Başka bir veli ise çocukların her gün 60 lira para istediğini, bunun aylık olarak önemli bir miktar ettiğini söylüyor: «Maaşlarımız ortada, devlet inşallah bunu

çözer, çocuklara doğru düzgün bir destek sağlar, yardım eder.»

Talebimizin gerçekleşmesi mücadelemize bağlı

Eğitim Sen'in basın açıklamasında da vurgulanan bir öğün ücretsiz sağlıklı yemek ve temiz su Ulubatlı Hasan Mahallesi'nin koşullarıyla birleşince zorunlu bir talep haline dönüşüyor. Fakat

bu talebin gerçekleşmesi bizlerin mücadelesine bağlı. Bizler bulunduğumuz mahallelerde bu talebi ne kadar çok veli ile ne kadar güçlü örgütlersek kazanmak o kadar mümkün olacak. Bunun için küçük büyük demeden kendi mahallemizdeki kadınlarla bir araya gelmeye, neler yapabileceğimizi konuşmaya, bu talebi hep birlikte yükseltmeye ihtiyacımız var.

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

Güvenli okul, çocuklara bir öğün ücretsiz yemek

Cemre Kavalalı
Kocaeli

Okullar açıldı, sorunlar büyüyerek yeniden gündemimize girdi. Çocukların beslenme çantalarının boş kalması, başat gündemlerimizden biri. Ardından okullardaki güvenlik, hijyen sorunları ve okul masrafları geliyor. Tüm bunların karşısında ne yapabiliriz konuşmak için Körfez'in Yavuz Sultan Selim Mahallesi'ndeyiz. Mahalledeki Dostluk Parkı'nı, sokakları, evleri dolaşıyoruz. Mahallenin ilkokulunun hemen yanında bulunan park, öğle saatlerinde en kalabalık zamanlarını yaşıyor. İlkokula giden çocuklar ve velileri, bu parkta beslenmelerini yemeye çalışıyor. Parktaki banklar, çimler öğle arası için birer sofraya dönüşüyor. Neredeyse her gün aynı menüler: Patates kızartması, börek, makarna. Ayda yılda bir fırsat bulabilen veliler, toplanıp dürüm ve ayran alarak çocuklarının karınlarını doyurmaya çalışıyor.

Çocuklara bir öğün ücretsiz yemek istiyorlar

Biz de okullarda yaşananlara karşı neler yapabileceğimizi konuşmak için velilere bildirilerimizi ulaştırıyoruz, sohbet ediyoruz. İlk defa gelmiyoruz bu parka. 2022'de bir öğün ücretsiz, sağlıklı yemek kampanyasının çıkış noktası bu park.

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

Geçen seneden bu zamana değişmeyen şey, beslenme sorununun çözülmemesi. Her biri, «Okullarda bir öğün ücretsiz, sağlıklı yemek verilmiyorsa bile bari bu parka bizi yağmurdan, çamurdan koruyacak şeyler yapılsın» diyor. Çünkü velilerin okul içine girmesi yasak. Veliler, beslenmeyi çocuklarının çantasına koyduğunda ise onların ne kadar yiyip yemedikleri şüpheli. Ailelerin birçoğu asgari ücretle geçinmeye çalıştığı için beslenmelerin yeterli olup olmadığı da hem çocuklar hem de aileler için bir

soru işareti. Her biri ev geçindirme telaşı içerisinde, çocuklarının da sağlıklı gelişebilmesi için elinden geleni yapmaya çalışıyor. Tüm bu yaşam koşulları içerisinde en büyük istekleri ise çocuklarının okulda bir öğün sağlıklı yemek yiyebilmesi.

Evleri dolaşırken sohbet ettiğimiz kadınlardan biri, torununun okula gittiğini söyleyerek, «Bizim zamanımızda bu kadar ihtiyaç yoktu ama o zaman da olsa iyi olurdu. Şimdiki çocukların çok ihtiyacı var. Verseler benim torunlarım da rahat eder» dedi. Konuştuğumuz başka bir kadın da evi yakın olduğu için çocukların öğle arasında eve geldiğini ama uzakta olan ailelerin çocuklarının bu konuda zorlandığını anlattı. Üstelik sadece çocuğu okula giden aileler değil, küçük çocuğu olanlar ya da çocuğu artık okula gitmeyenler de okullarda bir öğün yemek verilmesinin önemini dile getiriyor.

Hepsinin hafızasında yer edinmiş bir kazanımdan da bahsetmeyi de ihmal etmiyorlar. 2022-2023 eğitim öğretim yılının ilk döneminde anasınıflarında verilen bir öğün yemeği dün gibi hatırlıyorlar. O yemek verildiğinde ne kadar rahat ettiklerini de, çocukların nasıl doyduğunu da...

Beslenme çocukların da ana gündemi

Mahallenin sokaklarında dolaşırken merakla yanımıza gelen çocuklar ne yaptığımızı sordu. Onlara bir öğün ücretsiz sağlıklı

yemek istediğimizi söyleyince her biri çok sevindi. «Okulda yemek verecekler!» diye ellerimizden aldıkları bildirilerle mahallenin sokaklarında gezmeye başladılar. Beslenme meselesi sadece velilerin değil, çocukların da ana gündemi.

Bir diğer problem ise güvenlik. Okulda güvenlik görevlisi, geçtiğimiz sene gibi bu sene de yok. Konuştuğumuz bir veli, «Okuldan A4 kağıdı, temizlik malzemeleri, diğer şeyler için ücret istiyorlar. Güvenlik personeli istediğimizde ise ona da para isteyecekler. Daha verecek gücüm yok» diyor.

'Bizim pes etmememiz lazım'

Konuştuğumuz her veli, beslenmenin ve güvenliğin en önemli meseleler olduğunu altını tekrar tekrar çiziyor. Ama bir öğün ücretsiz, sağlıklı yemek meselesinde bir umutsuzluk da var. Yıllardır gündem olmasına rağmen MEB tarafından bir adım atılmaması, onların umudunu kıran en önemli şey. Biz de onlara daha önce bu öğünü sağlayan belediyelerin olduğunu, bir dönem anaokullarında verildiğini ve bunların hepsinin velilerin mücadelesi sayesinde olduğunu anlattık. Bu umutsuz tabloyu velilerden biri kırıyor: «Bizim pes etmememiz lazım. 'Olmadı' diye pes edince böyle oluyor ama bizim inat etmemiz lazım» diyerek yapmamız gerekeni anlatıyor bize.

Başak Gürkan'ın ardından:

'Bu davaya ve birbirimize sahip çıkmalıyız'

Ankara'da Başak Gürkan'ın katledilmesinin ardından Gürkan'ın yaşadığı mahalledeki kadınlarla konuştuk.

Selin Kurşun
Ankara-Batıkent

Ankara'nın Yenimahalle ilçesi Kardelen Mahallesi'nde boşanma aşamasında olan Başak Gürkan, boşanma aşamasındaki eşi ve babası tarafından öldürüldü. Kardelen Mahallesi'nde siteleri kapı kapı dolaşarak kadınlara neler düşündüklerini sormuş ve Evrensel gazetesine haber yapmıştı. Yaptığımız haberi mahalledeki kadınlara götürdük. Çalışmayan ev kadınları ağırlıklı olmak üzere pek çok yaşta kadınla yüz yüze geldik. Konuştuğumuz kadınlar, aynı mahallede bir cinayet yaşanmasından dolayı oldukça etkilenmişti. Kadınların yan yana gelme ihtiyacı, sohbetlerimizde ön plana çıktı. Kadınlar, bu davanın takipçisi olmak gerektiğini ve kadınların birbirine sahip çıkmasının önemli olduğunu düşünüyor. Elif, beş çocuğu olan ev hanımı bir kadın. Çocuklarından en büyüğü ODTÜ Fizik Bölümü'nü bitirmiş, en küçüğü İTÜ'de mühendislik okumuş. Bütün çocuklarının meslek sahibi olması ve hayatlarının kurtulması için mücadele eden Elif, "Cinayeti duyduğumda mühendis olduğumu düşünmedim, eğitimsiz kişilerdir diye düşündüm, çok şaşırdım." dedi. Cinayeti işleyen kişinin de bilgisayar mühendisi olmasına oldukça şaşırdı. Artık her şeyden korkar olduğunu ifade etti: "Yapacakları evliliklerden endişe duyuyorum. Medenice ayrılırlar diye düşünüyordum ancak öyle de olmuyormuş. İyi bir hayatları olsun diye iyi okullar kazanmaları için çabaladık, şimdi iyi evlilikleri olacak mı diye korkuyorum. Biz karıncayı incitirken rahatsız oluyoruz."

'Bir kravat takmayla nasıl biri olduğu anlaşılmaz'

Sevgi, "Tüm gece haber izliyorum, kendimi sıkıyorum sıkıyorum, sabah hastanelik oluyorum." derken bize kapıyı açan başka bir kadın gözyaşlarıyla o gün orada olduğunu söyledi. Ocağındaki yemeği bırakıp kapıya gelen Işık Hanım, "Hepimiz aynı şeyi düşünüyoruz." diyerek söz verdi. Bir arada olmamız gerektiğine katılıp güler yüzlü bir sohbetten sonra bizi uğurladılar. "Aile danışmanlığı" yapan bir kadının ise sözleri şöyle oldu: "Bu işler siyaset felsefesiyle ilgili, politik. Cinayetten canı yanan bir kişi varsa bile devlet bunu affedemez. Bir kravat takmayla o

Fotoğraf: DHA

insanın ne olduğunu bilip karar veremezsiniz." Sosyal medyanın şiddeti artırdığını düşünüyorlar. Eğitimin önemini, çocukların küçük yaşta itibaren bilinçlendirilmesi gerektiğini dile getiriyorlar. Döne ise çocuklara küçüklükten itibaren belli değerleri aşılamamız gerektiğini söyledi. Ancak, çocuk yetiştirmeyi ve eğitimini tek başına kadınlara yüklemenin de bu sistemin beslediği bir görüş olduğunu unutmamak gerekiyor.

Kadınların yaşam kaygısı her geçen gün artıyor

Tek başına yaşayan bir kadın, kendisini sitedekilerin rahatsız ettiğini söyleyerek yaşadığı sorunları anlattı. Bu durum, kadına şiddet ve tacizin kadınların hayatının her anına nüfuz ettiğini, güvenlikleri için her an bir tehdit oluşturduğunu bir kez daha gözlerimizin önüne serdi. Deriya, sorunun temelinde yatan nedenleri sıralarken en başa insanların sosyal medyadan etkilendiğini, bu tür durumların normalmiş gibi karşılandığını ve insanlar tarafından kanıksandığını belirterek tepki gösterdi. 3 çocuğunun olduğunu, onların can güvenliği konusunda da kaygılandığını ve korktu-

ğunu belirtti. Zeliha, yaptırımların çok hafif kaldığını belirterek gerekirse idam cezasının getirilmesini talep ettiğini ya da faillerin daha ağır cezalarla cezalandırılmaları gerektiğini düşündüğünü söyledi. Bir daha bu olayların yaşanmaması gerektiğini vurgulayarak bu durumdan çok etkilendiğini, işine giderken bile kendi özel aracını kullandığını ve toplu taşıma araçlarını kullanmak istemediğini söyledi. Zeliha gibi idam cezası talep eden birçok kadınla karşılaştık görüşmelerimizde. Leyla da onlardan biriydi. Suçun olduğu toplumsal koşulları göz ardı ederek yalnızca cezaların şiddetiyle suçu ilişkilendirmek yanıltıcı olabiliyor. Şiddeti önlemek için şiddeti oluşturan toplumsal temelleri değiştirmek gerekiyor. Aksi halde, kadınlar toplumsal olarak eşit olmadıkça şiddet kendini yeniden üretecektir.

Kadınların öfkeleri farklı cümlelere yansıdı

Görüştüğümüz kadınlar arasında umutsuz olanlar da vardı. Yaşanan olaylara

sitem eden bir kadın, "Toplanıp yürüsek kim bizi dinler? Yürüdüğümüz de oluyor ama bir şey değişmiyor." dedi. Kadınlar cinayete oldukça tepkiliydi. Öfkeleri ve tepkileri farklı cümlelere yansıyor: "Namusu için yaptığını söylemiş. Herkesin namusu kendine, istemeyen git boşan.", "Canını sen mi verdin ki sen alıyorsun?", "Sebebi ne olursa olsun kimse öldürülmeyi hak etmez.", "Yeter artık, boşanıyor diye öldürmesi mi gerekiyor?", "Yeter artık! Boşanıyor diye öldürmesi mi lazım, anlaşılmadıysan cehennem ol git!", "Bir annenin yarattığı bir evlat bunu yaptı. Bu bir vahşet!", "Erkekler kadınlarla evlenince onları kendi malı sanıyorlar."

Daha çok yan yana gelmeliyiz

Fatma ise mahallede kadınların bir araya gelebileceği, birbirini dinleyebileceği bir yerin olmasının iyi olacağını vurgularken "Gerekirse bunu muhtarlıktan talep etmeliyiz." diye önerdi. Cinayetin işlendiği site içindeki bir kadınla görüşürken çok üzülüğünü, psikolojisinin bozulduğunu, büfeye ekmek almaya gittiğinde bile gündüz saatinde arkasına dönüp dönüp baktığını söyledi. Kadınlar sohbetlerimizde sokaklarda, hatta dört duvar arasında, kendi evlerinde bile güvende olmadıklarını dile getirdiler. Şiddetin en yakınlarındaki eşi, babası, oğlu ya da dışarıda hiç tanımadığı erkekler tarafından uygulandığını dile getirip bunun cezasızlığın, yaptırımların uygulanmamasının bir sonucu olduğunu söylediler. İstanbul Sözleşmesi'nden çıkılmasına tepkiler vardı ve kadınlar çözüm olarak bizlerin daha sık bir araya gelmesi, yan yana durması, dertlerimizi ve sevinçlerimizi paylaşması gerektiğini, her şeyden önce insan olduğumuzu hatırlamamız gerektiğini düşünüyorlardı.

Fotoğraf: Evrensel

Sic semper tyrannis*: Tiranlara karşı şahitlik

Filiz Gür
filizy63@gmail.com

Zorbalara her şey müstahak... Tiranlara ölüm!

İzlemesi neden bu kadar zor?
Çünkü yardım etmek için bir şey yapmadığın şiddetin ortağı oluyorsun.

"Hocam, babam gözümü morarttığında okul tuvaletinde çok ağladım ben. Artık o kadar dövmüyor. Arkadaşlarımın aileleriyle ilişkileri nasıl bu kadar kolay, ben neden bu kadar zorlanıyorum diye üzülüyordum. Artık üzülmekten vazgeçtim. Belki de onu çok kızdırmıştım. O ara antidepresan almayı da bırakmıştı."

On yedi yaşında bir oğlan çocuğunun bir solukta beni babasının şiddetinin şahidi yaptığı bu konuşmadan koşarak kaçmak istedim. Ne yazık ki artık duymuştum. Öncelikle bu yaşta bir çocuğun gözünü morartacak bir şiddeti normalleştirmesine engel olacak, sonra da onu kurtulmaya istekli hale getirecektim. Dinleyerek başlamıştım. Yapabileceklerimin sınırlarını bile rek, kimsenin kurtarıcılığına soyunmadan ama pozisyonumu alarak. Artık şahittim.

Eşlerini ve çocuklarını kendi mülkleri gibi gören adamlar, vatandaşlarını kendi mülkleri gibi gören iktidarlar, "kol kırılır yen içinde kalır" ezberleri... Şiddeti benimseyen, yöntem olarak kullanan, meşrulaştıran, yeniden üreten toplumlar. Şiddeti efendileri için üreten emir kulları. Otorite tapınıcıları. Milgram deneyi denekleri.

Şiddetin gölgesinde tanıklık
Geçtiğimiz aylarda kızım benimle yatmak istedi. Sarılıp yüzünü koluma gömerek ağladı. Ayrıldığı babalarının bir saat boyunca abisine yaptığı psikolojik zorbalığın tanığı olmuştu. Abisi için bir şey yapamamanın suçluluk duygusuyla bana "Anne, abime sarılır mısın?" dedi. O an

sanki çocuklarımı terk etmişim gibi hissettim. Onlar bunları yaşarken ben buna nasıl engel olamamıştım? Şiddeti üreten, ne ürettiğini bilmiyorum. Her şeyi herkesin iyiliği için yaptığına inanıyor. Kullandığı yöntemi meşrulaştıran, yaptığı kendine rasyonaliye eden o zehirli akl, sezgiden ve duygudan yoksun çarpık zihni göremiyor. Konuştuk, dinledim. Yıllarca iletişim kurmadığım bir adama "Bu çocuk konuşamayacak hale getiren bir hücumu hak etmiyor, onu böyle ezemezsin" yazmak zorunda kaldım. Artık desteklemekten başka ne yapabiliyordum? İradesini ezmek için elimden geleni yapmış, isyana da teşvik etmişim. Talimatlara uymaya, kuralları sorgulamadan uyumlanmaya, kimseyle ters düşmemeye gayret ediyordu. Kardeşinin karakteri farklıydı. Saçma bulduğu kuralları benimsemiyor, isyanın kıyısında hazır kıta dikiliyordu. İkimizin de hayranlığını kazandı. Ama o bile, sevdiğini daha güçlü birinin elinden kurtaramamanın acısıyla kıvranıyordu.

Zamanla öfkenin yalnızca sofrada şiddeti üretene değil, ona şahit olup susanlara da aynı oranda hissedildiğini öğrendim. Belki öfkelenen kişi bile bunun farkında değil. Ama şahitlik, ciddi bir paydaşlığı ve sorumluluğu beraberinde getiriyor.

Dünyadaki zorbalığa karşı
Şimdilerde yaşadığımız suçluluk hissinin kaynağı da benzer. Dünyada müthiş bir zorbalığın ve soykırımın tanığıyız. Bu tanıklık ve eylemsizlik bizi zehirliyor. Önce kendimize, sonra insanlığa ve adalete olan inancımızı zayıflatıyor. Dünya ile bağımızı besleyecek bir frekans yakalamamız gerek. Koro yaratmak için aynı sesleri çıkaran birçok insana ihtiyaç var. Söylemeyenler de söyler hale gelene kadar.

İtaat, insanlığa hizmet etmiyorsa zorbalıktır.

Sic semper tyrannis!*

*Tiranlara her şey müstahak

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

Başak Gürkan cinayetinin ardından İktidara öfke 'yaşama' talebinde büyüyor

Hatice Boyraz
Ankara-Batıkent

Eylül ayının ilk haftasında mahallemizde bir kız kardeşimiz, boşanma aşamasında olduğu erkek ve onun babası tarafından, 5 yaşındaki çocuğunun gözleri önünde katledildi. Her gün beş kadının öldürüldüğü bir ülkede yaşamak, hepimizi tedirgin ediyor. Başak Gürkan'ın öldürüldüğü gün kadınlar olarak bir araya gelerek neler yapabileceğimizi konuştuk. Hızla mahallemizde kaleme aldığımız bildiri dağıttık, kapıları çalarak kadınlarla sohbet edip bildirilerimizi verdik, cinayeti konuştuk. Ardından Batıkent Meydanı'ndan katledildiği yere yüzlerce kadınla yürüdük. Taleplerimizi haykırdık: "Kadın cinayetleri politiktir" dedik.

Bu süreçte bir araya geldiğimiz kadınların çoğu can güvenliğinin olmadığını söylerken alınmayan önlemler ve uygulanmayan yasalarla ilgili öfkelerini dile getirdi. Sohbet ettiğimiz kadınlar, kadın cinayetlerini televizyondan izleyip dehşetle takip ettiklerini fakat böylesi bir cinayetin yanı başlarında yaşanmasının korku ve öfkeyi büyüttüğünü ifade etti. Şimdi sormak gerekiyor: Bir kadın öldürüldüğünde yalnızca bir kadın mı ölmüş oluyor? Cevabı biz verelim: Hayır. O kadınla birlikte ailesi, sevdikleri, hayalleri de gömülüyor.

İstanbul Sözleşmesi'nden vazgeçenlere öfke büyüyor

Birçok kadın "Daha ne kadar öleceğiz?" diye sorarken, cezasızlığın bir politika haline gelmesine öfkeyle tepki gösteriyor. Bazı kadınlar "İdam gelmeli, bu katillerin bir kaçını asmalı ki caydırıcı olsun" diyerek tepkisini dile getiriyor. İdamın çözüm yaratıp yaratmayacağını sordüğümüzda ise, bu talebin köklü bir

çözüm arayışından çok öfkenin dışavurumu olduğu görülüyor. Asıl olarak, sorunun kaynağını ortadan kaldırmaya çağrı konusunda da fikirler dile geliyor. Ne yapabiliriz sorusuna verilen cevaplar çoğunlukla iktidarın değişmesi gerektiği yönünde birleşiyor. Kadınlar, eşitsizliği yaratan düzenin temsilcisi AKP'nin değişmesini ilk adım olarak görüyor. Kadınların hayatlarını kısmen de olsa güvence altına alan İstanbul Sözleşmesi'nden bir gecede vazgeçen, 2025'i "aile yılı" ilan ederek kadınları esnek çalışmaya, güvencesizliğe ve ev içine hapsedmeye çalışan iktidara yönelik öfke giderek büyüyor.

İktidar, kadınların birlik olabileceği alanları ortadan kaldırmak, onları yalnızlaştırarak şiddete maruz bırakmak, iş yerinde sömürüyü artırmak istiyor. Bu düzeni kabul etmeyen kadınlara da yaşam hakkı tanımıyor. Başak Gürkan'ın ailesinin çığlıkları hâlâ kulaklarımızda yankılanıyor; 5 yaşındaki çocuğunun tanık olduğu vahşet ise ayrı bir acı olarak önümüzde duruyor.

Bir araya geldiğimiz alanları büyütelim

Kadınların öfkesi, "yaşamak isteme" talebinden büyüyor. Konuştuğumuz her kadın, iktidarın değişmesi ve bu düzenin kadınlara biçtiği rolleri yıkmak gerektiğini dile getiriyor. Halkın iradesine kayyumlar atanırken, kadınlar "aile yılı" politikalarıyla ölüme ve yoksulluğa mahkûm edilirken, birlik olmanın zorunluluğu her gün yeniden hissediliyor.

Batıkent'te yaşanan bu cinayet bir kez daha gösterdi ki kadınlar ancak yan yana gelerek güçlenebilir. Bir kişi daha eksilmemek, Bahar için adalet sağlamak, haklarımızdan ve hayatlarımızdan vazgeçmemek için bir araya geleceğimiz alanları büyütme zorundayız. Dayanışmayı ve mücadeleyi birlikte örmekten başka yolumuz yok.

Fotoğraf: DHA

Üniversitelerde kadın topluluklarına yasak ve baskı

Baskılara, topluluk kapatmalara karşı birleşeceğiz!

Selen Karamustafa

Yıldız Teknik Üniversitesi öğrencisi

Birçok dönemde kadınlar, toplumsal hareketin ve mücadelenin öncüsü olmuştur. Bunun örneklerini aramak için çok uzağa bakmamız da gerekmiyor. Geçtiğimiz sene İkbâl ve Aysenur cinayetlerine karşı düzenlenen kadın eylemlerinde, KYK yurdundaki ihmaller sonucu hayatını kaybeden Zeren Ertaş için yurtlarda ve okullarda düzenlenen eylemlerde kadınların mücadeledeki öncü rolünü net bir şekilde fark edebiliyoruz. Faşizmin inşası döneminde ülkede giderek artan baskılara karşı en yüksek sesin, yine bu baskıları yaşamının her alanında şiddetle deneyimleyen kadınlardan çıktığını görebiliyoruz. Baskılar kuvvetle yükselirken kadınların bir araya gelip konuşabileceği, tartışabileceği alanların gerekliliği de açıkça ortaya çıkıyor.

Aile yılının ve sonrasında aile on yılının ilan edilmesiyle kadınların mücadele rotasında çeşitli engeller belirliyor. İktidarın gerici politikalarının üniversitelerdeki garantörü olan rektörler ise bu politikaları kampüslerde hayata geçirmekten geri durmuyor. Kadının değerini aile üzerinden belirleyen aile yılı propagandasıyla çeşitli üniversitelerde karşılaşıyoruz. Bu politikaların bir dayatma olduğunu en net bir şekilde İstanbul Üniversitesinde mezuniyetin "Ailece Bilim" teması kapsamında yapılmasıyla görebiliyoruz. Bunun yanında esnek, güvencesiz çalışma koşulları kadınlar açısından sistematik hale getirilmeye çalışılıyor. Okurken çalışmak zorunda bırakılan genç kadınlar güvencesiz ortamlarda, çok düşük ücretlerle çalıştırılıyor. Aile Yılı

'Kadın toplulukları iktidarın ve iktidarın sözcüsü rektörlerin ilk elden hedefi haline geliyor; çünkü onlar, kadınların örgütlü gücünü ve direniş potansiyelini büyüten, geleceğe dair umudu çoğaltan alanlar.'

politikalarını okullarda da var eden sistem yüzünden genç kadınların sırtındaki yük taşınmaz hale geliyor.

Kadın toplulukları hedefte

Üniversitelerin özgür tartışma alanları yaratan kurumlar olması gerekirken öğrenciler olarak bir araya gelebildiğimiz her yerde sansürleniyor, engelleniyoruz. Bu baskının somut sonuçlarından biri olarak, geçtiğimiz hafta içerisinde Yıldız Teknik Üniversitesinde 30'dan fazla kulüp ve topluluğun kapatıldığını veya bir süre pasife alındığını, kapatılanların yerine ise rektörün "uygun gördüğü" 20'ye yakın kulübün açıldığını öğrendik. Kurulduğu günden itibaren çeşitli sansürlerle, kapatılma tehditleriyle karşı karşıya kalan, tüm şartları karşılamasına rağmen kulüp yapılmayan Kadın Çalışmaları Topluluğu (KAÇAT) da askıya alınan topluluklardan birisi. Genç kadınlar kampüste, sınıfta, yemekhanede her türlü tacize maruz bırakılırken kadınların bir araya gelebildiği, yaşadığı problemleri güvenle aktarabildiği alanların kapatılması kampüsü daha da güvensiz hale getiriyor.

Ataerkil düzende kadınların birleşebildiği her yer çeşitli baskılara, sansürlere, tehditlere maruz kalıyor. YTÜ KAÇAT kapatılan

ilk kadın topluluğu da değil. Yakın zamanda Uludağ Üniversitesi yönetimi, yıllardır kurulmasına izin vermediği Kadın Çalışmaları Topluluğunu bu kez de aile yılı kapsamında farklı bir kadın kulübünün varlığı sebebiyle reddetmişti. Aile yılı kapsamındaki "Kadın ve Aile Çalışmaları Topluluğu" ise kadınların gerçek ihtiyaçlarını değil, kadını eve hapseden söylemleri öne çıkarır hale gelmişti. Üniversitede talepleri için mücadele etmek isteyen kadınlar topluluğun yönetimini devraldığında ise bu topluluk da kapatıldı.

Kadınlar örgütsüz bırakılmaya çalışılıyor

Kadın topluluklarının kapatılması, üniversitelerde tesadüfen alınmış idari kararlar değil, iktidarın bilinçli ve planlı politikalarının bir sonucu. 19 Mart'ta yaşanan süreçte öğrencilerin ve kadınların sokakta gösterdiği kararlı duruşun önüne geçemeyen iktidar, bugün aynı işi rektörler eliyle yapmaya çalışıyor. Nasıl ki yargı eliyle muhalefeti dizayn etmeye girişiyorsa, üniversitelerde de tüzük ve yönergeleri değiştirerek toplulukları dizayn etmeye, sesini yükselten öğrencileri dağıtmaya uğraşıyor. Özellikle kadın toplulukları bu saldırıların

merkezinde yer alıyor çünkü genç kadınların bir araya gelerek dayanıştığı, sorunlarını dile getirdiği ve birlikte çözüm aradığı alanlar iktidarın inşa etmeye çalıştığı düzen için tehdit olarak görülüyor. Kadınların örgütlü olduğu yerde baskılar daha güçlü bir karşılık buluyor, saldırılar boşa düşüyor. Bu yüzden iktidar, kadınları örgütsüz bırakmaya, yalnızlaştırmaya, dayanışma ağlarını dağıtmaya çalışıyor. Örgütsüz kalan kadınlar daha kolay saldırıya uğruyor, hakları gasbediliyor ve yaşamları hedef haline getiriliyor. Tam da bu nedenle kadın toplulukları iktidarın ve iktidarın sözcüsü rektörlerin ilk elden hedefi haline geliyor; çünkü onlar, kadınların örgütlü gücünü ve direniş potansiyelini büyüten, geleceğe dair umudu çoğaltan alanlar.

Biz üniversiteli kadınlar olarak kadını ikincil konuma atan gerici politikalar ve bu düzene karşı, kapatılan topluluklarımızı ve kulüplerimize rağmen var gücümüzle sesimizi çıkarmalı, taleplerimizi birlikte yükseltmeliyiz. Çünkü biliyoruz ki, biz baskıya karşı koymadıkça alanlarımız elimizden alınmaya devam edecektir. Kurulmaya çalışan bu faşist rejime karşı kampüslerimizde birleşmeli ve birlikte mücadele etmeliyiz.

Kadınların taleplerine saldırı

Yıldız Teknik Üniversitesi Kadın Çalışmaları Topluluğu ve okuldaki kadınlar güvenli kampüs talebiyle okulda bir Cinsel Tacizi Önleme Kurulu (CİTÖK) kazanmıştı. Ancak bu kurul uzun yıllardır etkinleştirilmiyor. Çeşitli

problemlerle karşılaşan kadınlar, okula çözüm veya danışmanlık için başvurduğunda bünyesinde bu alanlarda yetkin kişilerin bulunmamasıyla beraber ciddiyeysiz tavırlarla karşılanıyor. KAÇAT'ın geçtiğimiz

sene içerisinde yürüttüğü "Etkin CİTÖK" kampanyası da hayati önem teşkil ederken bu topluluğun pasife alınması kararının kadınların güvenli kampüs taleplerine ilişkin de olduğu görülebiliyor.

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

Üniversite topluluklarından kadınlarla yuvarlak masa:

‘Birlikteliğimiz cesaret veriyor’

Sıla Altun

Yeni eğitim yılıyla birlikte üniversiteler de açıldı. Birçok genç kadın ya yeni üniversiteli oldu ya da bir süre ayrı kaldıkları kampüslerine geri döndüler. Geçtiğimiz yılı oldukça hareketli geçiren üniversiteli kadınları önümüzdeki dönem neler beklediği, kadınların örgütlülüklerini artırmanın yolları ve bunun önündeki engellerin neler olduğuna dair İstanbul Üniversitesi Kadın Çalışmaları Komisyonu’ndan Nazlıcan Çelik, İstanbul Aydın Üniversitesi Kadın Araştırmaları Kulübü’nden Amine Doğan, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Topluluğu’ndan Sılasu Gevher, kapatılan Uludağ Üniversitesi Kadın Çalışmaları Topluluğu’ndan Ebrar Gül, Dokuz Eylül Üniversitesi Kadın Çalışmaları Topluluğu’ndan Emek Su Saydam ile konuştuk.

Üniversiteler açıldı, birçok üniversitede de öğrenci oryantasyonları gerçekleştirildi. Yeni eğitim yılında kadınlar sizinle ne gibi sorunlarını ya da taleplerini paylaştılar?

Nazlıcan Çelik: İstanbul Üniversitesinde okuyan kadınların birçoğu Cevizlibağ KYK Yurdunda kalıyor. Orada kadınların eşyalarının alındığı, odalarına girildiği ve kadınların tacize uğradıklarını biliyoruz. Giderek yoksullaşan kadınlardan “Barınamıyoruz” gibi söylemleri sıkça duyuyoruz.

Kendi fakülteye dönüp baktığımda kadınların bir kısmının derslere gelmekten işe gittiğini hatta ders programını işine göre ayarladığını fark ettim. Üniversitelerde başlayan bir İŞKUR programı da var biliyorsunuz. Okulda yemekhane personeli, kütüphane personeli işten çıkartılıyor, yerine öğrenciler işe alınıyor.

Amine Doğan: Okulumuz, vakıf üniversitesi. Her yıl öğrenim ücretlerine resmi enflasyonun üzerinde zam yapılıyor ve genç kadınlar her geçen gün daha fazla çalışmak zorunda kaldıklarını söylüyorlar. Kulübümüzden bir arkadaşımız baristalık yaparken gece güvenli bir şekilde evine dönemediğini, iş çıkış saatinde birinin ona durduk yere silah doğrulttuğunu anlatmıştı. Gerçekten çalışırken de okurken de güvende olmadığımız bir durum var.

Sılasu Gevher: Cevizlibağ’daki olaydan sonra ODTÜ’de de iki kadın yurdunda taciz olmuştu. Bunun üzerine kadınlar tepki gösterip yurt müdürleriyle konuştular. Biz topluluk olarak o zaman yurttan kalan kadınlarla toplantı aldık, bunun üzerine taleplerimizi ifade eden bir basın açıklaması yapmıştık. Taleplerimiz yurt personellerinin, kantin personellerinin herhangi bir şekilde taciz gerçekleştirdiyse işten çıkartılması, yurtlardaki tadilatların bir an önce bitmesi ve tadilat yapan işçilerin de bir yönetim görevlisi eşliğinde çalışması ve CİTÖB’ün

Fotoğraf: Evrensel

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

Topluluklar dayanışma içinde

Hem YTÜ Kadın Çalışmaları Topluluğuyla hem de Uludağ’da kapatılan kadın topluluğuyla diğer üniversitelerden kadın toplulukları dayanışma göstermişti. Önümüzdeki dönem üniversitelerdeki kadınlar nasıl bir dayanışma örgütlemeli?

Sılasu Gevher: Bizim Ankara’da bulunan diğer kadın çalışmaları topluluklarıyla kurduğumuz bir dayanışma grubumuz var. Uludağ’daki kadın çalışmaları topluluğu kapandığında da birlikte bir dayanışma örgütlemeye çalıştık. Bu grupla aynı zamanda ülkede ya da kampüslerimizde olan olaylara karşı refleksif bir şekilde harekete geçmeye çalışıyoruz.

Ebrar Gül: Belediyenin gençlik meclisine paydaş olan topluluklar var ve bizim topluluğumuz da bu alana paydaş. Buradaki başkanların kendi gündemlerine getirdiği konu topluluklar forumu açmak. İstanbul’dan Yıldız Teknikte toplulukların bir bir tehdit altında olduğu bir durum var. Bunu tartışmak ve birlikte hareket etmek üzere bir plan yapıldı.

Nazlıcan Çelik: Bizim de İstanbul’daki kadın kulüpleri ve topluluklarıyla ortak grubumuz var. Burada da karşılaştığımız saldırılara karşı harekete geçiyoruz.

Amine Doğan: Biz de Nazlıcan’ın bahsettiği dayanışma ağındayız. Bizim topluluğumuz kapatılmaya çalışıldığında bu dayanışma sayesinde topluluğumuzu geri kazanmıştık.

aktifleştirilmesi gibi taleplerdi.

Ebrar Gül: Bu sene bizim yurtlarda da kontenjan çok dolu olduğu için misafir öğrenciler çıkartıldı. Özel yurtlar da Bursa’da genellikle cemaatlara ait. Durum böyle olunca apart gibi çok yüksek kiralı evlerde yaşamak zorunda kalıyor kadınlar. Bu yüzden birçok öğrenci kafe ve bar çalışanı olarak öğrencilik hayatına devam ediyor. Üniversite kampüsüne yakın olan Görükle semtinde kadınlar birbirleriyle çalışabilmek için güvenli kafe ve bar listeleri paylaşıyor.

Emek Su Saydam: Geçtiğimiz günlerde taciz faili bir akademisyenin rektörlük tarafından korunduğunu öğrendik. Bu da önümüzdeki dönemde özellikle Eğitim Fakültesinde tartışılacak bir konu olacak.

Peki önümüzdeki dönem üniversiteli genç kadınlar tüm bu yaşadığı sorunlara karşı ve talepleri için neler yapabilir? Kadın topluluklarının bu noktada rolü ne olmalı?

Nazlıcan Çelik: Komisyonumuzdaki

kadınlar, özellikle de aktif şekilde çalışan kadınların kendi aralarında kurdukları ilişki doğal olarak büyük bir dayanışma içeriyor. Birbirimizin yaşadığı ufak sorunları dahi birlikte çözmeye çalışıyoruz. Örneğin bir arkadaşımız yurda geç geldiği için giremediğinde kalacak bir yer bulmak gibi dayanışma örneklerini çoğaltmaya çalışacağız.

Sılasu Gevher: Kadınlar geçtiğimiz sene gerçekleşen Cinsel Tacizi Önleme Birimi (CİTÖB) kampanyasından sonra bizi daha çok duydular ve neler yapılabileceğine ilişkin ya da sorunlarımızı nasıl çözeceğimize ilişkin daha fazla bizimle iletişime geçiyorlar. Önümüzdeki dönemde de aile yılı, okulda yaşanan şiddet ve tacizlere karşı bir araya gelmeye devam edeceğimiz gibi görünüyor.

Emek Su Saydam: Yan yana gelmemizin kendisi bile bir kazanım örneği oluşturuyor. Yaratılmaya çalışılan korku ikliminin de bir noktada aşılacağını düşünüyorum. Dönem açıldığından beri yaptığımız tartışmalar cesaret verici oluyor.

Ebrar Gül: Yıllardır konuştuğumuz ve hâlâ ciddi bir ihtiyaç olan ısklıandırma meselesi en çok öne çıkan konulardan biri. Şu anda topluluk kapatılmış olsa da önümüzdeki süreçte bir topluluğu resmi olarak faaliyete geçirme talebiyle hareket ederken ihtiyaçlarımızı dile getirdiğimiz eylemsellikle aynı zamanda o topluluğu da talep edeceğimiz bir sürecin bizi beklediğini öngörüyoruz. Önümüzdeki süreçte birkaç planımız var; ilk adım olarak da geniş katılımlı bir “Genç Kadınlar Tartışıyor Forumu” düzenlemeyi

Yuvarlak Masa
tartışmasının
tamamını
okumak için
QR kodu okutun

Servis ücretleri cep yakıyor:

‘Öğrenciler için ücretsiz ring sağlansın!’

Aygün Tunç Demirbilek

Gülsuyu Gülenso Kadın Dayanışma Evi Derneği

Yazı geride bırakırken, sırtımızda biriken yükleri ve deneyimlerimizi de unutmadan; umutla, enerjiyle ve yan yana olmanın gücüyle yeni bir döneme başlıyoruz. Geçim sıkıntısının daha ağır hissedildiği, elimizdekini bin ederek yokluğu varlığa dönüştürmeye çalıştığımız bir süreçten geçiyoruz. İktidarın kadınları hapsettiği bu yaşam koşullarında yoksulluğa, şiddete ve eşitsizliğe karşı mahallemizde kız kardeşlerimizle birlikte mücadeleyi sürdürmekte kararlıyız.

Bu dönem de derneğimiz, sosyal ihtiyaçlarımızı karşılamamın yanı sıra sorunlarımızı ortak çözümler aradığımız bir buluşma alanı olmaya devam edecek. Kültürel aktivitelerden yoksun bırakıldığımız koşullarda öncelikli çalışmalarımızdan biri erbane ve halk oyunları kurslarımız oldu. Düzenli şekilde devam eden okuma-yazma kursumuz da yakında başlayacak. Bu kurslara katılan kadınların çoğu işçi kadınlardan oluşuyor. Onlar için derneğimiz, yalnızca günlük sıkıntılardan uzaklaşıp nefes aldıkları değil; sohbet ederek, öğrenerek ve birlikte üreterek güçlendikleri bir dayanışma alanı.

Çalışmalarımız yalnızca kültürel etkinliklerle sınırlı değil; ülkemizde ve dünyada yaşanan gelişmeleri tartışıyor, bunların bizi nasıl etkilediğini değerlendiriyor ve buna karşı neler yapabileceğimizi birlikte ortaya koyuyoruz.

En yakıcı sorun eğitim masrafları

Okulların açılmasıyla beraber mahallemizin en yakıcı gündemlerinden biri çocukla-

rın beslenme sorunu, servis ve ulaşım masrafları oldu. Geçim derdiyle kapımızı çalan kadınların sayısı artarken kaymakamlık ve belediyelerin sunduğu yetersiz destekler sorunları çözmiyor. Yardımlara erişim için dayatılan ağır koşullar ve bürokratik engeller kadınları destek arayışından uzaklaştırıyor. Örneğin Maltepe’de öğrencilere tek seferlik verilen 5 bin lira yardım ne yeterli bir destek ne de ulaşılabilir bir imkan. Yoksulluğun en yoğun yaşandığı mahallelerde olmamıza rağmen bu yardımı alan kimseye rastlamıyoruz.

Kadına yönelik şiddete karşı nasıl yan yana duruyorsak, yoksulluğun karşısında da birlikte mücadele etmekten başka çaremiz yok. Çünkü yaşadığımız zorluklar ortak ve ancak dayanışmayı büyütürerek aşılabılır. Bu nedenle derneğimiz, kadınların taleplerini sahiplenmeye ve mahallemizin sorunlarına çözüm aramaya devam ediyor.

Bugün en yakıcı taleplerden biri çocukların güvenli ve nitelikli bir biçimde okula ulaşabilmesi. Ancak servis ücretleri ve toplu taşımaya yapılan zamlar ailelerin bütçelerini aşıyor. Mahallemizin coğrafi koşulları nedeniyle yaya ulaşımının zor olması da bu sorunu daha ağır hale getiriyor. Yerel yönetimlerin bütçelerinin işçi ve emekçilerin ihtiyaçlarına göre şekillenmediği ortada. Bu nedenle derneğimiz öncülüğünde mahalle genelinde “Servis ücretleri cep yakıyor, öğrenciler için ücretsiz ring sağlansın!” talebiyle bir imza kampanyası başlatıyoruz. Bu sorunun yalnızca Maltepe’ye özgü olmadığını biliyoruz; çağrımızın başka yerlerde de karşılık bulacağına ve bu talebin giderek güçleneceğine inanıyoruz.

Fotoğraf: Pexels

Acılarımız kadar umutlarımız da ortak

Arzu

Ege Üniversitesi

Geçtiğimiz dönem bir program aracılığıyla Sri Lanka’da bir kadın sığınmaevinde altı hafta gönüllü çalışma fırsatı elde ettim. Bu deneyim kadınların yaşamlarının küresel ölçekte nasıl benzer engellerle kuşatıldığını görmem açısından dönüştürücü oldu.

Özünde yaşananlar aynı

Sığınmaevinde kadınlarla birlikte kalıyor, gönüllü arkadaşlarımla beraber her günü onlar için biraz daha farklı kılmaya çalışıyorduk. Bir yandan kocasından şiddet görmüş ve çocuklarını kaybetmek için sığınmış bir kadının çocuklarına güvenli bir alan sunarken diğer yandan ailesi tarafından istismar edilmiş bir genç kadına sınavlarını geçebilmesi için İngilizce ve matematik dersi veriyorduk. Sığınmaevi, tamamen dışarıdan gelen desteklerle ayakta kalabiliyordu. İlk haftalarda bu durum beni derinden sarstı; her bir kadının dava dosyasını görmek, geçmişte yaşadıkları deneyimlerin ağırlığını hissetmek kolay değildi. Oraya gitmeden önce avukatların bana söylediği şu söz aklımda kaldı: “Onlara geçmişleriyle ilgili tetikleyici sorular sorma, sadece nazik ol.” O uyarı, aslında omuzlarıma yüklenen sorumluluğun ilk işaretiydi.

Sri Lanka dünyanın bir ucunda, bambaşka bir gerçeklik gibi görünebilir. Oysa kadınların deneyimlerinde çarpıcı benzerlikler var: aile içi şiddet, ekonomik bağımlılık, devletin kadınları yalnız bırakması, taciz ve tacize kayıtsız kalan polisler... Dil farklı, kültür farklı ama yükler özünde aynı. Kadınların yaşadığı şiddet, yalnızca bireysel bir erkeğin öfkesinin ürünü değil; tarihsel, yapısal ve küresel süreçlerin kesişiminde üretilen bir olgu.

Sri Lanka’nın sömürgecilik geçmişi de bu noktada çok belirleyici. İngiliz sömürge yönetimi, ülkenin ekonomik yapısını

kırılgan hale getirdi. Bağımsızlıktan sonra da bu kırılganlık sürerek özellikle kadınları daha savunmasız bıraktı. Tekstil sektöründe ucuz iş gücü olarak çalıştırılan kadınlar, küresel kapitalizmin çarkları arasında en düşük ücretlere mahkum ediliyor. Durum böyle olunca Sri Lanka’da bir kadının eğitim ve iş imkanlarından mahrum kalması ile Türkiye’de bir kadının istihdama katılamaması da aynı sisteme bağlıyor.

Asıl anlamlı olan dayanışma

Sri Lanka’daki gönüllülük deneyimim sırasında kendime sık sık şu soruyu soruyordum: Benim burada olmam neyi değiştirebilir? Bir yabancı olarak kadınların yaşadığı sorunları gözlemliyor, onların hikayelerini dinliyorum ama kendi “ayrıcalıklı” konumumdan da rahatsızlık duyuyordum. Orada kendi konumumu sorgulamak, benim için dayanışmanın önemli bir parçası oldu. Gerçek dayanışmanın birlikte öğrenmek, birlikte mücadele etmek ve bazen geri çekilmeyi de bilmek olduğunu gördüm.

Bu süreçte asıl anlamlı olan, birlikte yemek pişirmek, aynı sofrada oturmak, çay içerken birbirimizi dinlemektir. Bu küçük anlar, kadın dayanışmasının en somut halleri. Dayanışma, yalnızca yardım etmek değil; yan yana durmak, birbirini görüp tanımak demektir. Aynı zamanda sistemleri sorgulatan ve dönüştüren bir güçtür de. Sığınmaevinde paylaştığımız en küçük anların bile aslında politik bir anlam taşıdığını fark ettim. Bunlara şahit olduğumda çok daha iyi anladım; kadınlar dünyanın neresinde olursa olsun aynı sorunlardan mustarip. Ama biliyoruz ki tıpkı sorunlarımızda birleştiğimiz gibi çözümde de birleşiyoruz, birleşeceğiz.

Hangi ırktan, dinden, dilden ve renkten olursak olalım, çözüm kolektif mücadeledir. Beraber, omuz omuza ve receğimiz mücadeleye ile başarılı olacağız. Dünyanın neresinde olursa olsun bir kadının mücadelesi hepimizin mücadelesi. Kadınların acıları ortak olduğu kadar umutları da ortak.

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

‘Öğretmeni sömürmek geleceği çürütmektir’

Şafak Yiğit
Adana

Öğretmenlik insanın emeğiyle, sabırla ve sevgiyle yoğrulmuş kutsal bir meslek. Ama ne yazık ki özel sektörde bu kutsallığın arkasında, görünmeyen bir sömürü düzeni işliyor. Kağıt üzerinde “eğitim kurumu” olarak anılan birçok özel okul, öğretmenleri ucuz işgücü olarak görüp onların emeğini

Bakanın çocuğu çocuk da bizimki ne?

‘Devlet okulunda okuyan halkın çocuğunun temizliğini ya veli yapıyor ya öğretmen. Bu durumda ne sağlıklı eğitim olur, ne de sorunsuz bir gün.’

Necla Göçer
İstanbul-Tuzla

Merhaba. Gitgide zorlaşan eğitim masrafların dair yazmak istedim. Çocuğu okula başlayan çoğu kadının yüzü çaresizlikten solgun ve düşünceli görünüyor. Kaynak kitap, forma, beslenme ile baş edemeyen veliler bir de okulların istediği bağış ile çok daha zor günler geçiriyor. Kaynak kitap ücreti ilkökul için 1300 lira, servis ücreti en yakın mesafe için 3 bin 500 lira.

Bu yıl Pendik’e bağlı Güzelyalı Mahallesi’nde bir ortaokulda adrese kayıt sisteminde o okula kayıt olması gereken bir öğrenciden 25 bin lira bağış istediler. Bu parayı veremeyen veliye “Çocuğunu kayıt ettiremeyiz” denildi. Çocu-

ğunuzu oturduğunuz mahallenin dışında bir okula kayıt ettirmek isterseniz 80 bin lira isteniyor.

Veliler bu durumdan şikayetçi; bir an önce Milli Eğitim Bakanı görevini yapsın, devlet okullarına bütçe verilsin istiyorlar. Bakan ise “bağış isteyen okulu şikayet edin gerekirse kapatırız” demek dışında başka bir çözüm bulamadı. Okul kapatmaktan bahsedilmesi bile oldukça tehlikeli ve can sıkıcı. Okulları çoğaltmak, eğitime önem vermek isteyen bir Bakan ile karşı karşıyayız

“İmam hatipleri dünya markası haline getir-

meliyiz” diyen Milli Eğitim Bakanının ortaokula giden çocuğunu dini eğitim verilmeyen sosyal imkanları yüksek bir koleje gönderdiğini biliyoruz. Okulun temizlik kalitesi yüksek, güvenlik sorunu yok. Devlet okulunda okuyan halkın çocuğunun temizliğini ya veli yapıyor ya öğretmen. Bu durumda ne sağlıklı eğitim olur, ne de sorunsuz bir gün.

Bakan çocuklara bir öğün ücretsiz yemeyi de çok görmüştü. Kendi çocuğu iki öğün ücretsiz, bir öğün atıştırılmalık ile besleniyor

Açık ve net görüyoruz ki halkın en temel hakları gasbediliyor. Velilerin hep birlikteliği “Haklarımız elimizden alınamaz” diyerek görevini yapmayan Bakanlara tepki göstermeleri gerekiyor.

Fotoğraf: DHA

değersizleştiriyor.

Burada sömürü yalnızca düşük maaşlarla, uzun saatlerle sınırlı değil. İşverenler, öğretmenlerin en zayıf noktası olan “işini kaybetme korkusunu” bir baskı aracına çeviriyor. Hak isteyen öğretmenler ya itibarsızlaştırılıyor ya da açıkça tehdit ediliyor: “Yerine çalışacak yüzlerce öğretmen var.” Bu cümle, özel sektörde neredeyse her öğretmenin kulağında yankılanan bir şiddet ifadesine dönüşüyor.

Mobbing, küçümseme, sözlü saldırı, sürekli performans baskısı da bir şiddet biçimi. Öğretmenin emeğini yok saymak, ona güvenmemek, sürekli “yerine başkası bulunur” iması yapmak, aslında görünmez ama derin izler bırakan bir baskı. Bu baskı, öğretmeni susturup yalnızlaştırıyor, mesleğine olan inancını zedeliyor.

Resmiyette var olmuyoruz

Maaşım asgari ücret, çoğu zaman geç yatırılıyor. Banka hesabıma yatan tutar ile kağıt üzerinde gösterilen tutar birbirini tutmuyor. 20 dakikadan fazla dinlenme hakkımız yok. Bazen bütün gün tek bir çay bile içmeden dersten derse koşuyorum. Tualete gitmeye bile zaman bulamadığım oluyor. Hasta olduğumda bile rapor almam hoş karşılanmıyor, derse girmem bekleniyor. Sigortam eksik yatırılıyor. Yıl sonunda kıdemim olsun diye beklerken yaz tatilinde işten çıkarılıp eylülde tekrar işe alınan binlerce öğretmen biriyim. Yazın çalışmayınca maaş alamıyoruz. Yani resmiyette neredeyse hiç var olmuyoruz.

Okulda bana yüklenen görevler öğretmenliğin çok ötesinde. Öğrenci kaydı için veliyi ikna etmem isteniyor, etkinliklerde reklam yüzü olmam bekleniyor. Ben bilgi ve emekle değil, müşteri memnuniyetiyle ölçülüyorum. Her yıl sözleşme yenileniyor. Ve biz her yaz aynı korkuyla yaşıyoruz: “Acaba eylülde işime devam edebilecek miyim?”

Oysa öğretmen, toplumun geleceğini şekillendiren insandır. Onu değersizleştirmek, aslında yarının çocuklarını değersizleştirmek. Şiddeti, baskıyı ve sömürüyü “normal” gibi gösteren bu düzen değişmedikçe; öğretmen, emeğinin karşılığını alamayan, sesi kısalmış bir figür olmaya mahkum edilecektir. Gerçek olan şudur: Eğitim baskıyla değil, özgürlükle; şiddetle değil, sevgiyle var olur. Öğretmeni sömürmek, bir mesleği değil; bir geleceği çürütmektir.

Paran kadar eğitim sistemi

Kamu emekçisi bir kadın
İzmir

Merhaba Ekmek ve Gül okurları. Ben İzmir’de öğretmenim, aynı zamanda veliyim. İlkokula giden bir kızım var. Çocuğunu büyütme çalışan bekar bir anneyim. Çocuğumun eğitim hakkını en temel şekilde kullanabilmesi için bile her dönem başında büyük zorluklar yaşıyorum.

Okullara yeterli ödenek ayrılmadığı için, klima, fotokopi kağıdı, yazıcı gibi en basit ihtiyaçlar bile velilerden karşılanıyor. Sözde kaldırıldığı söylenen “sınıf anneliği” uygulaması ise tam gaz sürüyor. Velinin veliden para toplaması üzerine kurulu bu sistem, bazen ödeme yapamayan öğrencilerin gruplarda ifşa edilmesine neden olarak çocukların onurunu zedeliyor.

Personel yetersizliğinden dolayı sınıfların temizliği bile velilerin tuttuğu sigortasız kadın işçilere yaptırılıyor. Ayrıca güvenlik görevlisi ve temizlik perso-

neli ücreti, okul aile birliği bütçesinden karşılanıyor. “Kaynak kitap yok” deniyor ama kitaplar yetersiz olduğundan yıllık 2 bin liralara bulan kaynak kitaplar almak zorunda kalıyoruz.

Okul yemekhaneleri öğrencilerden aylık 6 bin lirayı bulan öğle yemeği ücreti talep ediyor. En kısa mesafedeki servis ücretleri bile 4-5 bin liradan başlıyor. Çalışan veliler için sunulan ücretli etüt sistemleri ise hem pahalı hem de ihtiyacı karşılamaktan uzak.

Okul kıyafeti dayatmasıyla binlerce lira ödemek zorunda kalıyoruz. Dönem başındaki kırtasiye giderlerine ek olarak her ay etkinlik adı altında bin lirayı bulan paralar isteniyor. Birçok okulda kayıt ücretleri 70 bin lirayı buluyor.

Eğitim hakkının bu kadar paralı hale getirildiği bir ortamda hem kendi çocuğum hem öğrencilerim için çok kaygılıyım. Eğitim, devletin sorumluluğudur; velilerin sırtına bindirilen bir ticari yük olmamalıdır. Hem öğretmen hem de veli olarak görüyorum ki eğitim kamusal olmaktan çıkmıştır. Paran kadar eğitimin olduğu bir sisteme dönüşmüş durumdadır.

Öğrenciler aç, veliler çaresiz

Hasret Zan

Elazığ Kadın Dayanışma Derneği

Ekonominin bu kadar kötü olduğu bu dönemde yeni eğitim-öğretim yılının giderleri de velileri daha da içinden çıkılmaz bir durumun içine sürüklüyor. Derneğimize gelen çoğu kadın arkadaşımızın en büyük problemi karşılayamadıkları masraflar.

Sohbet ettiğimiz bir kadın arkadaşımız asgari ücretle çalıştığını, okul forması ve kırtasiye masraflarının çok yüksek olduğunu, karşılamakta zorlandığını belirtti. Buna ek olarak çocuğun beslenmesi için yeterli bütçesinin bulunmadığını ifade etti. Diğer bir arkadaşımız ise servis parasının aşırı yüksek olduğunu, evlere temizliğe gittiği için çocuğu için her gün beslenme

koyamadığını ve kantin fiyatlarının da aşırı yüksek olduğunu belirtti. Başka bir kadın arkadaşımız ise barınma ve temel ihtiyaçlar konusunda bütçenin yetersiz olmasının yanında bir de eğitim masraflarının fahiş fiyatlarda olduğunu söyledi.

Tüm bunlar yetmezmiş gibi bir de okullarda kullanılan temizlik malzemelerinin, A4 kağıdı ve tam zamanlı okullarda öğlen arası okuldan eve gitmek için çıkarılan izin belgesinin parasının da velilerden istendiğini söyledi kadınlar.

Her çocuğun eğitim ve sağlıklı yaşam hakkı var ama ne yazık ki bu sağlanmıyor. Şartlı eğitim yardımı desteği ise iki ayda bir 260 lira ile 360 lira arası değişiyor. Bu para ile eğitim hakkını koruduklarını sanıyorlar. Öğrenciler yarı aç yarı tok, birçok materyali eksik şekilde eğitim hayatlarını sürdürmeye çalışıyorlar.

Önce Kadınlar ve Çocuklar: Emekçi kadınların gerçeği

Hazal Kar

Suat Derviş'in Ağustos 1935- Aralık 1937 tarihleri arasında Tan gazetesinde yayımlanan onlarca röportajından oluşan Önce Kadınlar ve Çocuklar kitabı, röportaj dizisi olmaktan çok daha fazlası... Bu kitap, yazarın daha önce yayınlanan Çöken İstanbul kitabının devamı niteliğinde. Bu defa da İstanbul'un bin bir türlü haline tanıklık ediyoruz ancak merkeze kadınları ve çocukları alan bir tanıklıkla. Suat Derviş yalnızca yazdıklarında değil bütün bir yaşamında yoksulları, emekçileri hayatının merkezine oturtmuş bir kadın. Özellikle 1930 sonrası yazdığı diğer türlerde olduğu gibi Önce Kadınlar ve Çocuklar da ülkeyi, yoksulluğu ve sorun olarak tanımlanan her şeyi bu merkezden okuma ve yorumlamada ufuk açan bir kitap.

'Mükemmel analar' nerede?

Kitabın son sözünü yazan Feride Çetin "Röportaj; bakan, gören, yansıtan bir yazıdır" diyor. Okuyucu Derviş'in sorularını yanıtlayan kadınların ve çocukların görüntüsünü çizerken, yazarı da güçlü betimlemeleriyle kitabın su gibi akıp gitmesini sağlıyor. Öyle ki ara ara kısa hikayeler okuyormuş hissine bile kapılıyorsunuz ama bu etki pek uzun sürmüyor.

İlk röportaj Prof. Tefik Remzi'ye ait. Devamındaki çoğu röportajsa Prof. Remzi'nin "Türk kadını ne mükemmel anadır" sözünü yerle bir eder nitelikte. Mükemmellik bir yana, ilk çeyreğini yaşayan devletin millilik nutukları kitapta yalnızca geçim derdi çekmeyen çocukların dilinde. Gerisi hep yoksulluk, acı ve öfke... Derviş'in yoksullara sorduğu soruları daha çok sınıf ve cinsiyet eşitsizliği etrafında dönüyor. Bu kitabı kıymetli kılan taraflarından biri de yönetenlerin, emek gücüne ihtiyaç duyduğu halde yoksulların İstanbul'un çamurlu

Tan Gazetesi Suat Derviş haberleri

çukurlarında kalmasını istemesini gözler önüne sermesi. Ayrıca 1935'de emekçilerin yaşadığı sorunların benzerleri bugün de emeğiyle geçinenlerin yakasını bırakmış değil.

Hayatlar on paralı

Güçlü ülke algısını da bir kenara bırakıp gerçeğe bakmaya davet eden bir yanı var Suat Derviş'in. '30'ların Türkiye'sinde koca ülkenin 45

yataklı tek çocuk hastanesinin oluşu Derviş'i şaşkına çevirirken hastaneden korkan kadınlar gerçeği de zihnimizdeki tabloyu büyütmemize yarıyor. Bu hikayeler çamaşıra, tütüne, tarlaya giden, hayatını on paraya ortaya koyan, çocuklarını güvencesiz bir halde bırakan kadınların hikayeleridir. Çalıştığı için çocuklarını evde başıboş bırakan, iş ararken türlü tacizlere maruz kalan kadınların... Bir de perdenin öteki tarafında kalsa da sıvacı, rençber, berber, tramvay ameleleri erkeklerin...

Suat Derviş'in sokak sokak gezerken

bulduğu çocukların anlattıkları da "Milli tarihimizi" emekçiler cephesinden yeniden tanımlıyor adeta. Çünkü betimlemelerle çizdiğimiz portreler bize gülbüz çocuklar değil "Her gün sıcak yemek yenir mi?" diyen, oyun niyetine karpuz kabuğu kemiren, etle komşusunun evinde tanışan, yeşil fasulyeyi en iyi yemek sayan çocukları çiziyor.

Muhabirden fazlası

Röportaj dizilerinin kıymetli yanlarından biri de kadınların ve çocukların sesi olmasının yanında yazarının da fikirlerini okutuyor oluşu. Suat Derviş yalnızca sorunları yazıya dökmekle bazen genel çözüm yolları da sunuyor. Bu da "Haber nasıl sunulmalı?" sorusunu düşündürmeyi başarıyor. Hayatına bakmadan sadece buradan bile anlıyoruz ki emekçileri özne haline getiren Derviş o öznelere kurtuluşunu yürekten istiyor.

Yazdıklarının üzerinden 90 yıl geçmesine rağmen bugün bile kadınların en temel taleplerinden biri olarak Derviş kreşleri işaret ediyor, herkes için nitelikli ve ulaşılabilir sağlık ve eğitim hizmetlerinin ne kadar elzem olduğunu, suçlu çocukların cezalandırılmasını değil; suça iten nedenlerin ortadan kaldırılması gerektiğini vurguluyor.

Önce kadınlardan önce çocuklara

Suat Derviş'in fikrine başvurduğu yoksul ve suçla itilmiş çocukların yanında bazıları sonradan meşhur da olacak "elit", "köklü" aile çocukları var. Büyümüşte küçülmüş havası veren, küçük yaşlarda sanatla, edebiyatla, dünya meseleleriyle ilgilenmeye başlamış bu çocukların ülkenin milli damarını ucundan tutuyor oluşu da dikkat çekici.

Taze cumhuriyetin ilk yıllarında iş bulma konusunda en şanslı kişiler "damarlarında asil kan" bulunan bu gençler sanıyorsanız Suat Derviş sizi başka bir pencereye davet ediyor. Belki de kitaba ismini veren de bu vaziyet. Çünkü orada zamanla erkeklerin yerini kadınların, kadınların yerini de çocukların aldığı bir emek dünyası var. Hepsinin cevabı ucuz işçilik! Anası, babası tütün işçisi, 12 yaşından bu yana mütemadiyen çalışan bir kadının cevabı yaşanan cinsiyetçiliği özetler nitelikte: Erkek işçi kadar çalıştığımız halde erkek yevmiyesinden çok aşağı yevmiye almak.

Uzun saatler güvencesiz çalışanlar Uzun ve güvencesiz çalışma saatleri vardır bu röportaj dizisinde "Hani iş kanunu çıkmıştı?" diye isyan eder "Küçük yaşta işçi olan bir kızcağız" ve ekler "Gece işi amelenin canını alan bir işti." Şokolada, kurdele ya da kumaş fabrikasında çalışan kadınların sesi dolaşır satır aralarında. Aynı kadınlar uğradıkları tacizlere "O ustadır ben amele, onu dinlerler" diyerek sessiz kalır. Bu gidişatı Suat Derviş'e bile sorusunu değiştiriyor ve bir yazısının sonunda seçilmiş kadınlara bu gidişata çare olmaları için sesleniyor.